

Socionommen

EN TIDNING FRÅN AKADEMIKERFÖRBUNDET SSR

METOD: UTRESEFÖRBUD KAN ANVÄNDAS OFTARE

#5
2026

TENDENS

Högerextrem
ungdomskultur
tar nya former

TEMA

Växande ekonomiska
klyftor slår hårt mot
barnen

”När jag var hos foster-
föräldrarna sade min
pappa alltid till mig:
Kom ihåg att det
där inte är ditt hem
– du bara sover där.”

ARVET FRÅN EN FAR

När **Tabaré Cortes Severino** var tre år
dömdes hans pappa till
livstids fängelse för mord

ANNONS

Finns den trygga arbetsplatsen där du faktiskt gör skillnad? *Ja, hos oss!*

På Humana har vi en riktigt bra anledning att kliva upp och gå till jobbet varje dag: visionen om att ge så många människor som möjligt ett bra liv. Vi söker nu dig som vill växa tillsammans med oss i en miljö som präglas av **glädje, engagemang och ansvar**.

Varför välja Humana?

Vi tror på att ge våra medarbetare friheten att vara sig själva. Hos oss får du:

- **Eget ansvar:** Vi litar på din kompetens och ger dig utrymme att växa.
- **Inspirerande ledarskap:** Chefer som stöttar, coachar och ser din potential.
- **Varaktiga relationer:** Vi bygger förtroende med våra kunder, samarbetspartners och kollegor.
- **Karriärutveckling:** Vi satsar på din kompetens för en meningsfull karriär.

Läs mer och ansök på
www.humana.se/jobbportalen
Du kan även skanna qr-koden.

Låt oss prata pengar!

En gång var Sverige världens mest jämlika land. Så är det inte längre. I dag äger landets 46 rikaste personer mer än 8 miljoner svenskar tillsammans. Antalet miljardärer ökar och vi har plötsligt en politisk diskussion om miljardärsskatt.

MEDAN DEN debatten pågår så rullar människors liv på. Barn växer upp i ett samhälle där skillnaderna mellan de som har, och de som inte har, blir större. Där antalet barn som lever i hem där pengarna inte räcker till det nödvändigaste blir allt fler. För även om den officiella statistiken inte visar på någon större förändring i antalet barn som lever i ekonomisk utsatthet så är det som vanligt med statistik – resultatet beror ofta på hur man räknar.

I DET HÄR numrets tema om barnfattigdom varnar Tapio Salonen, professor i socialt arbete vid Malmö universitet, för att det gängse sättet att mäta barnfattigdom inte ger en rättvisande bild (s. 18). Hans egna beräkningar i samband med Rädda barnens fattigdomsrapport visar att

i av 8 barn i Sverige lever i fattigdom. Även hjälporganisationer vittnar om att behoven ökat, och att barn börjar fundera på hur de ska kunna försörja familjen. Det är ett ansvar barn inte ska behöva ta, och det innebär en uppenbara risker för att hamna i fel sammanhang.

NY FORSKNING visar också ett tydligt samband mellan en fattig uppväxt och överskuldssättning hos unga vuxna. För Socinomens reporter Viktoria Myrén berättar forskarna att ungdomarna själva beskriver sin tillvaro som ett totalt mörker där de inte ser någon utväg. De konstaterar också att dålig ekonomi är grunden i mycket social problematik. Så låt debatten om ekonomiska klyftor, miljardärsskatt och bidragstak fortsätta. Och våga fråga brukare, klienter och patienter om pengar!

Annika Sjöberg
Chefredaktör

FOTO: VIKTOR GÅRDSÅTER

➔ **VAD TYCKER DU?**

Hör av dig till mig med åsikter! annika@socionomen.se

Socionomen

Socionomen är Sveriges ledande oberoende tidskrift för kvalificerat socialt arbete och psykoterapi. Den är prenumererad och utkommer med åtta nummer per år. Ägare är Akademikerförbundet SSR. Tidskriften Socionomen, A4, Bondegatan 21, 116 33 Stockholm
Besök: Bondegatan 21

Socionomen ansvarar ej för inskickat material som inte är beställt.

**CHEFREDAKTÖR
& ANSVARIG UTGIVARE**

Annika Sjöberg
0706-58 88 95
annika@socionomen.se

DIGITAL REDAKTÖR

Tommy Johansson
tommy@a4.se

ART DIRECTOR

Louise Bååth
louise@a4.se

SKRIBENTER

Tommy Johansson
Tim Andersson
Therese Johansson
Annika Clemens
Viktoria Myrén
Fredrik Söderlund

REDAKTIONSRÅD

Socionomen har två redaktionsråd, ett bestående av forskare och ett med yrkesverksamma socionomer. Mer information finns på socionomen.se.

FOTO OMSLAG
Peter Westrup

PRODUKTION
A4

SOCIONOMEN.SE

Nyheter och fördjupning om
socialt arbete och psykoterapi

PRENUMERATION

Akademikerförbundet SSR
08-617 44 00, knappval 5
prenumeration@akademssr.se
Prisuppgifter och info finns på
socionomen.se/prenumerera/

ANNONSBOKNING

AdSales Group AB
John Björs
john@adsales.se
073-590 25 32
Utgivningsplan på
socionomen.se/annonsera/

TRYCKERI

Norra Skåne Offset,
ISO 14001- och
ISO 9001-certifikat.
Socionomen finns även som
taltidning. Kontakta redaktionen
för information.

Akademikerförbundet SSR

06 I KORTHET

Aktuellt: Regeringen vill införa tillståndsplikt för familjehem. SKR är djupt kritiska.

14 HÖGEREXTREMISM I NY FORM

Tendens: En ny högerextrem ungdomskultur växer fram, men det går att stoppa rekryteringen.

16 BARNFATTIGDOM

Tema: De ekonomiska klyftorna ökar. "Vi ser 13-14-åringar med känslan av att det är kört."

28 TABARÉ CORTES SEVERINO

Mötet: När pappan dömdes för mord när Tabaré var tre år. Själv ser han det som att även han fick livstid.

Ända sedan han var barn har Tabaré Cortes Severino har varit övertygad om att han ska lyckas bryta med sitt sociala arv.

FOTO: PETER WESTRUP

Om Hector Jensen, som besöker Fryshuset's fritidsklubb, var rik skulle han utforska världen.

FOTO: KARIN BOO

36 UTRESEFÖRBUD

Verkttyg: Så har Göteborgs regionala stödcentrum heder intensifierat arbetet med bland annat utreseförbud.

40 HASSES RUNDTUR

Bildreportage: Hemlösa Hasse visar nyfikna stadsvandrare en annan sida av Stockholms central.

47 UNG OCH SKULDSATT

Forskning: Att skapa ett ordnat vuxenliv är nästan omöjligt för den som har skulder. "Vi behöver prata mer om ungas skuldsättning."

DESSUTOM I SOCIONOMEN

34 C-UPPSATSTÄVLINGEN, 52 DEBATT, 54 SETT, LÄST, HÖRT, 58 KRÖNIKA

Aktuellt

TEXT: REDAKTIONEN FOTO: GETTY IMAGES

FOTO: GETTY IMAGES/

Sjukersättningen har försvagats

SJUKERSÄTTNING. År 2022 hade ungefär en tredjedel av alla personer med hel sjukersättning låg ekonomisk standard. En förklaring är de långa väntetiderna. Innan sjukersättning beviljas kan det ibland gå flera år. Det gör att många hinner stå utan arbete under lång tid, och efterersättningen baseras då på låga, eller obefintliga inkomster. Det konstaterar Inspektionen för socialförsäkringen i en ny rapport.

År 2008 skärptes kraven för att beviljas sjukersättning samtidigt som den tidsbegränsade sjukersättningen togs bort. Sedan dess har antalet mottagare minskat kraftigt.

– Mellan 2005 och 2023 mer än halverades antalet personer med sjukersättning, från 540 500 till 223 700. Samtidigt får en allt mindre andel inkomstrelaterad sjukersättning, säger Cecilia Oldertz.

Det gör att sjukersättningen successivt har tappat sin roll som ett faktiskt inkomstskydd. Dessutom har sjukersättningens värde urholkats

Cecilia Oldertz
FOTO: ANNA SIGVARDSSON

över tid, eftersom den följer prisutvecklingen i stället för löneutvecklingen.

Den höga inflationen de senaste åren har gjort att de prisindexerade ersättningarna räknats upp mer i förhållande till löneutvecklingen än under tidigare år. Höjningen av bostadstillägget 2022 bidrog också till en viss ökning av den ekonomiska standarden. Samtidigt hade omkring en tredjedel av personerna med hel sjukersättning låg ekonomisk standard år 2022.

– För att stärka den ekonomiska tryggheten skulle både indexeringsmodellen och nivåerna för garantiersättning och inkomstrelaterad ersättning behöva ses över, säger Cecilia Oldertz.

Det saknas också ett grundskydd för personer med nedsatt arbetsförmåga som inte uppfyller villkoren för vare sig sjukpenning eller sjukersättning. För dessa personer riskerar ansvaret i stället att hamna hos kommunerna genom ekonomiskt bistånd.

25%

... svenskar upplever att digitala spår som dyker upp på sociala medier efter att någon dött gör sorgen svårare att hantera.

Källa: Rapporten Svenskarna och döden, Fonus.

Prisas för forskning om migration och brott

KRIMINALITET. När Stockholmspriset i kriminologi i juni delades ut för 20:e året i rad gick det till Charis E. Kubrin och Mark W. Lipsey, båda från USA.

Charis. E. Kubrin och hennes kollegor har visat att invandring lett till lägre brottslighet i många städer i USA, Kanada och Australien, men med mer blandade resultat i Europa. Detta i strid med påståenden om att invandring generellt ökar brottsligheten i samhällen.

Den andra pristagaren, Mark W. Lipsey, har i studier styrkt fördelarna med att erbjuda rehabiliteringsprogram för både unga och äldre lagöverträdare. Hans forskning ger stöd åt tesen att otillräckliga resurser för rehabilitering av lagöverträdare på och utanför anstalterna kommer att öka brottsligheten.

FLER NYHETER FÖLJ FLÖDET
PÅ SOCIONOMEN.SE

Med andra delen i bokserien Vrida världen fortsätter Jonna Bornemark att utmana vårt sätt att tänka.

JONNA BORNEMARK

”Vi har så många saker som forsar genom våra liv”

Vad händer när vi lyssnar till tankar som samhället tenderar att skuffa åt sidan? I boken *De undanträngda* ger filosofen Jonna Bornemark utrymme åt tolv autistiska skribenter.

Idén till *De undanträngda* kom ur en personlig erfarenhet, då ett barn i Jonna Bornemarks närhet fick en autismsdiagnos.

– Det här barnet tog sig an livet som andra barn i min närhet inte gjorde. Det var en ganska tydlig skillnad. Som filosof fanns det så mycket godis i de erfarenheterna. Jag tyckte det var väldigt spännande.

Vid sidan av författarskapet är Jonna Bornemark professor i filosofi vid Centrum för praktisk kunskap, Södertörns högskola. Boken har delvis vuxit fram genom ett omdiskuterat forskningsprojekt om autistiskt skrivande som hon varit med och startat, men i boken är det inte skrivandet i sig som är det primära.

– Mitt intresse har inte specifikt handlat om hur autistiska personer skriver, eller hur det skiljer sig från neurotypiker. Jag har velat undersöka vad som händer när autistiska personer får berätta om sina erfarenheter på sina egna villkor.

Boken utgår från texter från tolv autistiska skribenter. Vad är det för tankar läsaren får ta del av?

– Det handlar om saker som hänt i deras liv, hur de har tänkt, och hur de har erfarit vissa situationer. En sak som blev relevant ganska snabbt är deras relation till det levande, till träd till exempel, men också till det vi kallar ting.

Vad är det för typ av ting man talar om då?

– Det som majoritetssamhället i konsumtionsandan köper, markerar som ’min’ och sedan slänger. Marie i boken beskriver i stället hur hon i tonåren hittar en plastficka på en väg ’med ett håll på magen’. Hon tänker att hon vill ta sig an plastfickan men att mamma samtidigt inte tycker om att hon tar hem skräp. Det slutar med att Marie, tillsammans med en kompis, har delat vårdnad om den här plastfickan. Det är ett exempel på en omedelbar empati om ett ting som de flesta mest ser som ett störande moment.

Utgångspunkterna i boken bottnar i just detta: Hur kan vi utveckla en annan relation till material och tingen, vilka erfarenheter kan hjälpa oss på vägen och hur blir vi guidade. Med ”oss” och ”vi” syftar Jonna Bornemark då på majoritetssamhället.

Vad kan vi främst lära oss av autistiska erfarenheter?

– Det blir ganska lätt att inse att när vi har så många saker som bara forsar genom våra liv, då blir det också svårt och jobbigt att ha relationer till alla de här sakerna. Om vi skulle följa dessa autistiska erfarenheter mer, då skulle vi sannolikt ha färre saker men djupare relationer till dem. Och det är ju precis det som behövs om vi inte ska utarma vår planet.

Tommy Johansson

Jonna Bornemark

GÖR: Författare och professor i filosofi.

AKTUELL: Med *De undanträngda*, den andra boken i bokserien *Vrida världen*.

IVO: Brister i socialtjänstens arbete bidrog till dödligt våld

VÅLD I NÄRA RELATION. En ny granskning från IVO visar på återkommande brister i kommuners och regioners arbete med att skydda våldsutsatta barn och vuxna. Rapporten bygger på verksamhetstillsyner och kommuners och regioners egna utredningar och anmälningar enligt lex Maria och lex Sarah under åren 2021–2025.

I samtliga granskade fall hade varningssignaler funnits långt innan våldet eskalerade, ofta i form av upprepade orosanmälningar om våld, psykisk ohälsa eller barns utsatthet.

Granskningen identifierar fem centrala bristområden: hantering av orosanmälningar, skyddsbedömningar, beaktande av barnets bästa, samverkan samt systematiskt

kvalitetsarbete. Orosanmälningar följdes inte alltid upp skyndsamt, kompletterande information inhämtades sällan och flera utredningar fördröjdes eller avslutades utan tillräckliga insatser. Skyddsbedömningar saknades helt eller var bristfälliga, vilket innebar att barn blev kvar i våldsutsatta miljöer.

– När uppgifter om våld kommer fram måste kommuner och regioner agera skyndsamt. Annars finns en risk att våldet fortsätter och i värsta fall eskalerar till grovt eller dödligt våld. Det finns krav i lag och föreskrift som syftar till en rättssäker handläggning som ska förhindra att detta sker. Att arbeta på rätt sätt kan rädda liv, säger Peder Carlsson, avdelningschef på IVO.

” Min förklaring studsar mot den vägg som är socialekreterarens öra. Jag hör hur konstigt hon tycker att det låter.”

Journalisten Anna Gullberg skriver i Expressen om de falska orosanmälningar hon drabbats av efter att ha skrivit om högerextrema aktivister.

FOTO: GETTY IMAGES

Utredning ska se över personlig assistans

LSS. Regeringen tillsätter en ny utredning med uppdrag för att skapa ett mer förutsägbart och stabilt regelverk för personlig assistans, både för individen och myndigheterna. Utredningen ska ge förslag på hur bedömningen av rätten till personlig assistans kan bli mer förutsägbart, rättssäker och lättare att förstå. Målet är att staten så småningom ska ta över huvudmannaskapet för personlig assistans.

– Personlig assistans är en av våra viktigaste frihetsreformer. Med detta beslut tar vi ett viktigt steg för att stärka tryggheten för personer med omfattande funktionsnedsättningar och säkerställa att stödet finns där det behövs, både nu och i framtiden, säger socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall.

Camilla Waltersson Grönvall
FOTO: NINNI ANDERSSON/
REGERINGSKANSLIET

→ Utredningen ska:

- Föreslå en ny modell för att avgöra rätten till personlig assistans.
- Bedöma möjligheterna att använda ICF-modellen schabloner och funktionsförmågeutredningar i bedömningen av rätten till personlig assistans.
- Göra en språklig och lagteknisk översyn av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).
- Särskilt utredare är Erika Odung och uppdraget ska redovisas senast den 23 maj 2028.

Trygga skyddsinsatser med **fyra beviljade IVO-tillstånd.**

Omsorg Skydd Säkerhet – finns på flera orter i Sverige.

Omsorgsbetonad
skyddsplacering i skyddat
boende

Medlem i
Vårdföretagarna

Säkerhetstransporter
av erfarna experter

Boenden med
självhushåll på flera
orter i Sverige

Barnrättsfokus

Omsorg Skydd
Säkerhet AB

SEDAN 2013

Nyetablering

Hjälp att lära sig
leva skyddad

BRA-samtal

Samtalsmetod
Samtal om frihet

Hjälp ut i skola
och förskola

Omsorg Skydd
Säkerhet AB

Tel. 010-333 17 00 • placering@omsorgskyddsakerhet.se
Läs mer på www.omsorgskyddsakerhet.se

ANNONS

Nu finns lediga stödboende-lägenheter!

Akam Behnam
Föreståndare

Insikten växer – fler stödboendeplatser i lägenhetsform

Vi på Insikten fortsätter att utveckla vår verksamhet för att möta det ökande behovet av trygga och kvalitativa placeringar för ungdomar och unga vuxna. Vi är därför glada att meddela att vi nu har fått ett nytt tillstånd från IVO för ytterligare fyra stödboendelägenheter – vilket innebär att vi idag erbjuder totalt nio lägenheter inom vår stödboendeverksamhet.

Vi tar emot både pojkar och flickor och arbetar med ett tydligt fokus på att skapa trygghet, struktur och framtidstro för varje individ.

Rätt stöd i rätt tid

Vi arbetar utifrån principen om rätt stöd i rätt tid. Genom vår nära samverkan mellan stödboende och HVB kan vi erbjuda flexibla och individuellt anpassade lösningar som utformas efter den unges aktuella behov, funktionsnivå och målsättning. Detta skapar trygghet, kontinuitet och långsiktigt hållbara placeringar både för den unge och för placerande socialtjänst.

Ungdomarna ges möjlighet att successivt träna viktiga färdigheter för att stärka sin självständighet och fungerande i vardagen, med stöd som anpassas över tid utifrån utveckling och behov. Verksamheten har tillgång

till handledning av psykolog, praktikhandledare och extern psykiater, vilket säkerställer hög kvalitet, bred kompetens och ett professionellt stöd kring varje individ.

Akam Behnam – Föreståndare
Patrik Olsson – Affärsområdeschef

010-16 00 676

Vi berättar gärna mer om verksamheten, vårt arbetssätt och aktuell platstillgång.

Välkommen!

För ytterligare info och
placeringsförfrågan:

010-16 00 676

Insikten erbjuder HVB och Stödboenden i Sala samt Familjehem i mellersta och södra Sverige. Vi arbetar enligt evidensbaserade metoder med stöd av egna psykologer och socionomer. www.insikten.info eller scanna qr-koden.

Insikten

Ett bättre liv för människor

Regeringen vill se tillstånd för familjehem

Regeringen förbereder för att införa krav på tillstånd för familjehem. Tillstånd som provas av IVO, men SKR varnar för risken att det går ut över barnen.

TEXT ANNIKA CLEMENS

FOTO HANS ALM/SKR

UNDER 2026 planerar regeringen att lägga fram en proposition för att kräva tillstånd för familjehem. Enligt förslaget ska IVO få ansvar för tillståndsprövningen i stället för kommunernas socialtjänster som i dag hanterar uppföljning och kontroll. I vårandringsbudgeten fick IVO 5 miljoner kronor för att förbereda sig för uppdraget.

Syftet är att stoppa både välfärdsbrottslighet och familjehem som brister i vården av barn.

Förslaget möter dock skarp kritik från bland andra Sveriges kommuner och regioner (SKR), som menar att det kommer att drabba barn som är i behov av familjehem.

– Vi vet att IVO inte är den mest snabbfotade myndigheten, säger Åsa Furén Thulin, chef på sektionen för socialtjänst och jämställdhet.

Hon hänvisar till IVO:s tillståndsgivning av skyddade boenden, där myndigheten efter två år bara har hunnit med hälften av de 190 boenden som finns.

– Hur ska det gå med 10 000 familjehem?

Hon befärar att det kan leda till långa väntetider för barn som behöver snabba placeringar.

– Var hamnar barnen under tiden? Risken är att de hamnar på HVB-hem som kostar mer och är sämre för barnen.

Men behövs inte bättre kontroll av familjehem?

– Vi vet att när det gäller välfärdsbrottslighet så förekommer det mest bland de privata familjehemmen. Där behöver något göras, men inte inom de kommunala, säger Åsa Furén Thulin.

För att inte barn ska placeras i olämpliga familjer har SKR sedan länge efterlyst ett nationellt register över familjehem. Då skulle ett olämpligt familjehem inte få nya uppdrag i andra kommuner.

SKR har också efterlyst nationellt stöd för att öka likvärdigheten i kommunernas utredningar av familjehem.

– Det har vi bett om i flera år. Det finns mycket att göra, även utan att låta IVO ta över tillståndsgivningen.

NÄR FAMILJEHEM utreds handlar det mycket om relationella intervjuer. Därför är det viktigt att besluten ligger kvar hos kommunen, menar Åsa Furén Thulin.

– Familjehemmen har styrkor och svagheter, det finns inga familjer som är perfekta. Efter utredningen kopplar man ihop barn med rätt familj och ger

det stöd som behövs.

Detta skulle gå förlorat om ansvaret flyttades, menar Åsa Furén Thulin som också hänvisar till forskning som visar att nätverkshem fungerar bättre och ger mindre risk för sammanbrott där barn rycks upp och tvingas flytta.

– Nätverkshemmen är inte perfekta, de behöver stöd. Kanske med språket eller med läxläsning. Men allt det relationella tappar man bort om man lägger besluten på en annan myndighet.

Även fackförbunden Akademikerförbundet SSR och Vision, samt Föreningen Sveriges socialchefer instämmer i kritiken mot förslaget som de anser utgöra en risk för att barn far illa.

SKR har uppvaktat både regeringen och oppositionen och framfört sina synpunkter. Men regeringen har fortsatt planer på att lägga fram ett lagförslag om att kräva tillstånd för familjehem samt att låta IVO ansvara för prövningen. Enligt Åsa Furén Thulin har oppositionen visat förståelse för problematiken.

– Hur ska det se ut om man inte utgår från barnens behov? Då har man hamnat snett. ◀

JOBBAR DU NÄR ANDRA ÄR LEDIG

Allt fler svenskar öppna för en annan fördelning av ledigheten.

FOTO GETTY IMAGES

SNART STÄNGER Sverige ner. Så känns det i alla fall när juli rullar in, kanske särskilt om du tvingats jobba vissa veckor du egentligen velat vara ledig. Alla verksamheter kan som bekant inte dra ur kontakten och låsa dörren under fyra veckors tid. Sedan även arbetare fick två veckors lagstadgad semester år 1938 har majoriteten av dagarna tagits ut under sommaren. Men nu tycks svenskarnas semestervanor börja luckraas upp. Enligt en Novusundersökning vill var tredje respondent ha fyra till fem veckors sammanhängande semester under sommaren, men drygt hälften skulle föredra en annan fördelning av ledigheten. Vissa skulle till exempel föredra tre sammanhängande veckor under sommaren om de kunde sprida ut övriga dagar under året. ◀

GA?

Tips!
Passa på att läsa några
av våra artiklar när du
ligger där i hängmattan.

Svenskarnas orosmoln
för semestern:

39%

Dåligt väder.

28%

Att planer ska rubbas av
osäkerheten i omvärlden.

16%

Att pengarna inte ska räcka

(Källa: Nordeas semester-
undersökning 2026)

Högerextremism i nya skepnader

Bakom memes, träningsgrupper och lösa nätverk på nätet växer en ny ungdomsrörelse fram – samtidigt som skolor och socialarbetare försöker fånga upp unga innan de radikaliseras.

TEXT TIM ANDERSSON

ILLUSTRATION GETTY IMAGES

DEN SVENSKA högerextremismen växer igen. Enligt Expos årsrapport ökade den rasideologiska miljöns aktiviteter under 2025 för andra året i rad, samtidigt som Nationellt centrum för terrorhotbedömning varnar för att unga människor snabbt kan radikaliseras genom våldsbejakande propaganda på nätet.

Men det är en rörelse i förändring. De stora aktörerna har försvagats och ersatts av ett myller av mindre grupper, nätverk och lösa gemenskaper.

– Dagens sätt att organisera sig fungerar inte som tidigare. På det sättet skiljer sig inte den här rörelsen från samhället i stort, säger Daniel Poohl, vd för Expo.

Mycket av aktiviteten sker på nätet. Högerextrema idéer, konspirationsteorier och antisemitism sprids via allt från poddar och pseudo-journalistik till memes och korta klipp i sociala medier. Ett av syftena är utåtriktat: man vill påverka den allmänna tidsandan – vilket man också lyckats med.

– De har polariserat det offentliga samtalet och introducerat de här

föreställningarna för en bredare publik.

Ett annat syfte är inåtriktat: på nätet rekryterar man nya sympatisörer, och upprätthåller de allt skörare gemenskaperna.

– Många manifesterar sin politiska identitet via hur de kommunicerar, med vem, och i vilka forum. Tidigare kanske man behövde gå på konserter eller aktivt söka sig till en fysisk gemenskap för att identifiera sig med den här miljön. Nu är steget mycket kortare, säger Daniel Poohl.

”Aktivklubbarna är ett försök att få unga sympatisörer att inte bara sitta framför datorn. Man vill återta det fysiska rummet, synas på gatan och bygga kamratskap bortom internet.”

SAMTIDIGT HAR nätkivismen fött en motreaktion: de så kallade aktivklubbarna. Det handlar om löst organiserade grupper som lockar unga och kombinerar högerextrem ideologi med träning, våld, självförbättring och manlig gemenskap. På kort tid har klubbarna vuxit fram som en av de viktigaste aktörerna på den yttersta högerkanten.

– Aktivklubbarna är ett försök att få unga sympatisörer att inte bara sitta framför datorn. Man vill återta det fysiska rummet, synas på gatan och bygga

Daniel Poohl
FOTO: DAVID LAGERLÖF/EXPO

kamratskap bortom internet, säger Daniel Poohl.

Fragmenteringen av det rasideologiska landskapet får flera konsekvenser. Å ena sidan kan rörelsen framstå som svagare än tidigare; det är svårare att samla stora demonstrationer och bygga starka organisationer. Å andra

sidan har tröskeln sänkts för att bli en del av miljön, och vi ser nu hur uttryck för den dyker upp på allt fler platser i landet.

FÖRRA ÅRET identifierades rasideologisk aktivitet i 160 av Sveriges kommuner och i majoriteten av alla län, enligt Expo.

– För aktivklubbarna är den här decentraliserade strukturen en medveten strategi. Den gör det svårare för myndigheter att skaffa information och stoppa kriminell verksamhet. Det är ett sätt att hålla sig under radarn.

Ytterhögern växer alltså, men trots allt långsamt. Vi är långt ifrån toppen under 2010-talet. Enligt Daniel Poohl finns det mycket som tyder på att många unga fångas upp innan de kommit för djupt in.

– Det görs mycket bra arbete i dag. Det märker vi på missnöjet inom ytterhögern, över att personer som visar intresse sedan inte dyker upp. Ofta beror det på att lärare, fritidsledare, föräldrar eller polis har reagerat och lyckats dra ur dem ur sammanhanget.

En stad som varit särskilt utsatt för rasideologisk verksamhet de senaste åren är Hudiksvall, där en av landets tongivande aktivklubbar finns. Uttrycken har också tagit sig in på skolorna i kommunen. Det berättar Kajsa Knutsson Fröjd, skolkurator på Iggesundsskolan, där eleverna talar ett tjugotal olika språk.

– Vi har haft flera incidenter genom åren. När det var som värst runt 2019 handlade det om uppgörelser mellan elever med utländskt påbrå och elever med svenskt påbrå.

Hon berättar om slagsmål och om elever som utsatts för rasistiska kränkningar under lång tid.

Nätaktivismen har fått en motreaktion: de så kallade aktivklubbarna. Det handlar om löst organiserade grupper som lockar unga och kombinerar högerextrem ideologi med träning, våld, självförbättring och manlig gemenskap.

– Det handlade om n-ordet och andra tydligt rasistiska uttryck. När vi väl fick höra berättelserna förstod vi att mycket hade pågått där vuxna inte såg.

SKOLAN SVARADE MED

stora insatser tillsammans med socialtjänst och polis. Man började också arbeta aktivt med toleranspedagoger som utbildar alla sjundeklassare om bland annat rasism och nazism.

– Så fort något händer reagerar vi direkt. Om någon använder n-ordet går det som en susning genom skolan,

Kajsa Knutsson Fröjd
FOTO: PRIVAT

och vi får veta det snabbt. Då rycker en tolerans- eller socialpsykolog ut, oavsett årskurs. Det blir en väldigt stor grej.

PROBLEMEN ÄR DOCK inte borta. Även om n-ordet har blivit tabu har andra uttryck, som "thai", blivit vanligare.

Arbetet fortsätter därför med samma intensitet.

En viktig del, enligt Kajsa Knutsson Fröjd, är att fånga upp unga som riskerar att hamna i utanförskap.

– Det viktigaste är att ingen blir ensam. De ungdomar som riskerar att

dras till extremistmiljöer är ofta socialt utsatta och saknar sammanhang. Kan vi hjälpa dem att lyckas i skolan och känna att de hör till någonstans minskar risken. Blir jag orolig över en elev samlar jag till möte med socialtjänst, polis och fritidsverksamhet.

DANIEL POOHL UNDERSTRYKER att socialarbetare och skolpersonal spelar en avgörande roll.

– Det handlar inte bara om att skydda samhället från de här miljöerna, utan också om att skydda unga människor från att fastna i dem. Målet är att erbjuda en väg in i ett bättre och mer konstruktivt liv. ◀

BARNEN FÅR BETALA PRISET

Larmen om växande ekonomiska klyftor har kommit tätt det senaste året. Och när bidragskraven skärps kommer fler barn att hamna i kläm. "Många funderar på hur de ska kunna försörja familjen."

ILLUSTRATION GUSTAF ÖHRNELL HJALMARS TEXT ANNIKA CLEMENS

TEMAINNEHÅLL

TEMA: BARNFATTIGDOM

VÄXANDE KLYFTOR

Utsattheten bland barn ökar. **18**

"ETT MISSLYCKANDE"

Marie Linder, förbundsordförande för Hyresgästföreningen, vill se en kris-kommission. **21**

PANELEN

Finns det gratis sommaraktiviteter för barn i er kommun? **22**

"VEM VILL INTA HA PENGAR?"

På Frysillet diskuterar ungdomarna pengar. **24**

På fyra decennier har Sverige gått från att vara ett av världens mest jämlika länder sett till inkomst, till ett land med växande klyftor mellan fattiga och rika. Effekterna märks tydligt hos de organisationer som stöttar utsatta barn.

– Vi ser 13–14-åringar med känslan av att det är kört. De känner att det inte kommer att ordna sig, säger Johanna Azar, verksamhetschef på barnrättsorganisationen Maskrosbarn i Göteborg.

– Många tar på sig ett vuxenansvar och funderar över hur de ska kunna försörja familjen.

På Maskrosbarns ungdomsgård serveras mat till barnen, men på senare år har personalen märkt av en större efterfrågan på att kunna ta med sig mat hem också. Hem till syskon som också är hungriga.

– Utsattheten har ökat bland de barn vi möter. Även de barn som har stöd från socialtjänsten, som exempelvis bor i stödboende, har det väldigt tajt. Det är en skillnad, säger Johanna Azar.

PÅ 1980-TALET LÅG Sverige i världstoppen för jämlikhet när det gäller inkomst. Sedan dess har skillnaderna ökat stadigt, oberoende av konjunktur och regering. 2026 äger den rikaste tiondelen av befolkningen nästan 70 procent av förmögenheterna, enligt World Inequality Report. Och landets 46 rikaste personer äger mer än 8 miljoner svenskar tillsammans, rapporterar Oxfam.

En del av förklaringen till ökade inkomstskillnader är att de rikaste har blivit ännu rikare, särskilt när man räknar med kapitalinkomster. Även stora delar av medelklassen har fått det bättre ställt. Men vad har då hänt med den fattigaste delen av befolkningen?

Det råder det delade meningar om.

Enligt Statistiska centralbyrån (SCB) är barnfattigdomen den lägsta på tio år. 2024 levde 6 procent av barnen i familjer med låg inkomststandard. Tio år tidigare var siffran 10 procent, enligt SCB:s siffror.

Samtidigt som officiella siffror pekar på minskad barnfattigdom vittnar Maskrosbarn och andra civilsamhällesorganisationer om ökad utsatthet bland barn. Hur hänger det ihop?

Johanna Azar
FOTO: EMMELIE GINSTE

Sveriges

46

rikaste personer
äger mer än

8

miljoner svenskar
tillsammans.

– Ofta har man använt försörjningsstödet som mått, men jag vill varna för det, säger Tapio Salonen, seniorprofessor i socialt arbete vid Malmö universitet.

UNDER 25 ÅRS TID har han tagit fram en fattigdomsrapport för Rädda barnens räkning. I år har de valt att frångå SCB:s sätt att beräkna fattigdom. SCB utgår från riksnormen för försörjningsstöd. Den ska enligt socialtjänstförordningen följa Konsumentverkets pris- och konsumtionsberäkningar, men har de senaste decennierna i stället justerats utifrån konsumentprisindex. Till en början gjorde det inte så stor skillnad men när inflationen drog i väg i början på 2020-talet hängde riksnormen inte med de stora kostnadsökningarna.

Det innebär alltså att det finns familjer som inte har råd med nödvändiga utgifter, men ändå ligger över riksnormen och därmed inte kvalificerar sig till försörjningsstöd.

DET HÄR PÅVERKAR också hur många som anses leva i ekonomisk utsatthet. För ju färre som anses berättigade till försörjningsstöd, desto färre anses leva i ekonomisk utsatthet.

Och när kraven för att få bidrag skärps blir färre berättigade till bidrag. Det i sig leder till att statistiken visar färre fattiga.

– Sättet att räkna indikerar att fattigdomen har minskat medan det i själva verket är tvärt om: Det

” Utsattheten har ökat bland de barn vi möter. Även de barn som har stöd från socialtjänsten, som exempelvis bor i stödboende, har det väldigt tajt. ”

är många som inte längre får ta del av det yttersta stödet, säger Tapio Salonen.

När Rädda barnen ändrade sitt sätt att räkna visade sig en barnfattigdom som, tvärt emot vad SCB-siffrorna visar, har ökat. Enligt rapporten levde hela 12,9 procent av barnen i ekonomisk utsatthet 2023, i stället för 8,2 procent enligt det gängse sättet att räkna.

I faktiska tal handlar det om hundra tusen fattiga barn som alltså faller bort i den officiella statistiken.

Och i takt med att de ekonomiska klyftorna i samhället blir allt djupare visar forskningen att vissa grupper löper särskilt stor risk för fattigdom.

FÖR ETT BARN SOM LEVER med en ensamstående mamma är risken för ekonomisk utsatthet nästan 40 procent. Medan det bland barn som bor med två sammanboende föräldrar finns drygt 9 procent fattiga.

Och var tredje barn med utländsk bakgrund lever i ekonomisk utsatthet, jämfört med knappt 6 procent av svenska barn, enligt Rädda barnens rapport.

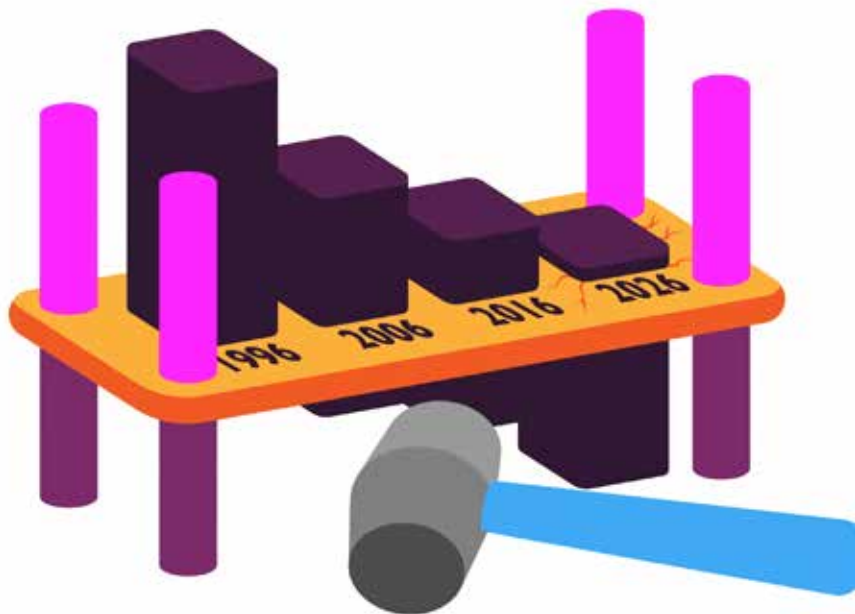
– Vi ser att barnfattigdomen är koncentrerad i vissa grupper, säger Anna Tegunimataka, docent i ekonomisk historia vid Lunds universitet, som har studerat hur skillnaderna slår.

Hon är en av författarna till ESO-rapporten Unga under strecket som visar hur vanligt förekommande fattigdom är i olika grupper och hur lång tid olika grupper befinner sig i ekonomisk utsatthet. Även den rapporten visar att faktorer som särskilt utgör en risk för ekonomisk utsatthet för barn är när föräldrarna är ensamstående, arbetslösa, har låg utbildning samt är födda i utlandet.

– För barn med flera av dessa faktorer så staplas negativa förutsättningar på varandra, säger Anna Tegunimataka.

ESO-rapporten visar dessutom stora skillnader i hur länge barn riskerar att leva i ekonomisk utsatthet. Bland barn med föräldrar födda i Sverige har 6 procent levit i relativ fattigdom i tre år eller mer, men för exempelvis barn med föräldrar födda i Somalia är siffran 78 procent.

– I vissa grupper kan barn leva i fattigdom i fem år eller mer och då handlar det om en stor del av barndomen.

För familjer med rötter i exempelvis Irak och Syrien sker en förbättring över tid, i takt med att de etablerar sig på arbetsmarknaden. För familjer med rötter i Somalia sker en långsammare förbättring.

Är problemet då övergående?

– Ja för vissa, men inte för alla. Om man etablerar sig på arbetsmarknaden kan det vara övergående. Men det ska vara ett bra arbete. Många gånger är det enklare jobb i gig-ekonomin, utan trygghet och med relativt låg lön.

Arbetslinjen har dominerat politiken i många år, konstaterar Anna Tegunimataka, samtidigt som hon lyfter frågan om vi nått en punkt där vi också måste titta på hur vi ska hjälpa barn ur fattigdom.

– Med den arbetslöshet vi har är det ganska självklart att vi inte kan förlita oss på att alla kan få ett jobb, säger hon.

– Om vi ska se till barnperspektivet måste vi hjälpa barn här och nu.

SÅ VAD FINNS DET mer för orsaker till den ökade utsattheten? Enligt Tapio Salonen, är en bidragande faktor urholkningen av samhällets stöd till barnfamiljer. Inte bara under senaste mandatperioden utan under lång tid.

– Vi ser en gradvis urholkning av det familjepolitiska stödet som det konstruerades i den

Tapio Salonen
FOTO: MALMÖ UNIVERSITET

Anna Tegunimataka
FOTO: PRIVAT

► svenska välfärdsstaten en gång i tiden. Det är en trend som har pågått hela 2000-talet.

Bostadsbidraget fyller inte längre sin funktion, konstaterar han, och barnbidraget har inte höjts sedan 2018, trots kraftig inflation på kostnadssidan.

Och om riksnormen för försörjningsstöd skulle räknas på det sätt som socialtjänstförordningen avser skulle det innebära i 600 kronor extra i månaden för en ensamstående förälder med ett barn, enligt Rädda barnens rapport.

– Om barnbidraget inflationsjusterades skulle det innebära mycket för familjer med knappa marginaler, konstaterar Anna Tegunimataka.

Hon lyfter även vikten av insatser som riktas direkt till barn i stället för via föräldrarna, exempelvis gratis sommarlovsaktiviteter eller gratis frukost i skolan.

Vad blir då konsekvenserna när många familjer inte får ihop sin vardagsekonomi?

– Vi får ett samhälle som slits isär och där barn växer upp i väldigt olika verkligheter. Det kan skapa en brist på förtroende, säger Anna Tegunimataka.

Enligt Tapio Salonen krävs mer än en represiv politik med hårdare straff för att komma till rätta med de problem som skapas av barnfattigdomen, exempelvis kriminalitet.

– Detta var något vi varnade för redan för 30 år sedan. Man måste se till att barnen i tidigare år

” Att åtgärda barnfattigdom är som en form av grundvaccinering. ”

blir sedda och en del av samhällsgemenskapen. Att åtgärda barnfattigdom i samhället är som att göra en form av grundvaccinering för en av våra största barnsjukdomar. Barnfattigdomen måste elimineras, annars blir det en samhällssjuka som sprider sig.

PÅ MASKROSBARNs ungdomsgård i Göteborg har personalen noterat allt fler barn som återkommer, även efter insatser från socialtjänsten.

– Vi ser att många som får hjälp återaktualiseras. Det är många familjer där insatserna inte får effekt, säger Johanna Azar.

De allt större skillnaderna mellan uppväxtvillkor skapar polarisering och onödiga klyftor i samhället, tror hon. Och det spär på känslan av hopplöshet.

– Fortsätter det så under hela ens barn- och ungdomstid blir det svårt att bli en fungerande vuxen. Det blir som en förlorad generation. ◀

PERSPEKTIV

”Att barn vräks i ett välfärdsland är ett enormt misslyckande”

Trots en nollvision mot barnvräkningar drabbas allt fler barn när familjer förlorar sina hem. Marie Linder, förbundsordförande för Hyresgästföreningen, vill se en kriskommission.

TEXT TIM ANDERSSON FOTO DAVID THUNANDER

VRÄKNINGARNA ÖKAR snabbt i Sverige. Sedan 2020 har antalet vräkningar stigit med 60 procent, enligt Kronofogden, och förra året berördes 824 barn – trots att vi sedan länge har en nollvision mot barnvräkningar.

För Marie Linder, förbundsordförande i Hyresgästföreningen, är utvecklingen ett tydligt tecken på att samhället inte förmår skydda de mest utsatta.

– Jag brukar jämföra med Trafikverkets nollvision. Tänk om vi trots den hade tusen dödsolyckor varje år. Då hade ingen accepterat det. Det här visar att det behövs betydligt fler åtgärder. Barn är helt oskyldiga – de väljer inte sina föräldrar eller sina uppväxtvillkor.

HON BESKRIVER VRÄKNINGAR som ett uttryck för både bostadspolitikens och välfärdens brister. Bakom många vräkningar finns små hyresskulder, men i grunden handlar det, menar hon, om en ekonomisk orättvisa i samhället.

– Jag möter barnfamiljer där pengarna tar slut före månadens slut. De får det inte att gå ihop. Till det kommer regeringens politik, som nu under fyra år har stöttat det ägda boendet men nästan ingenting

för att stötta upp för de som bor i hyrt boende.

Konsekvenserna för barnen riskerar att bli långvariga. Otrygga boenden, täta flyttar och rotlöshet följer ofta i spåren.

– Vi kommer möta de här barnen som vuxna och se effekterna av att ha vuxit upp utan trygghet.

MARIE LINDER EFTERLYSER ett starkare barnperspektiv hos hyresnämnder och domstolar, och obligatoriskt vräkningsförebyggande arbete i alla kommuner, snarare än dagens frivilliga samverkan mellan socialtjänst, Kronofogden och hyresvärdar.

– Det finns kommuner som arbetar bra och fångar upp familjer tidigt. Men det får inte bero på var man bor. Det måste vara ett krav.

Hon lyfter sociala kontrakt,

tidiga stödinsatser och ekonomiska skyddsnät som möjliga sätt att förhindra att barnfamiljer mister sina hem. Regeringens förslag om kommunal hyresgaranti ser hon som ett steg, men inte som tillräckligt.

– Det kan hjälpa, men jag tror staten måste gå in med pengar, och garantera att det blir likvärdigt i hela landet. Den socioekonomiska situationen ser väldigt olika ut mellan kommunerna

För Marie Linder handlar de stigande barnvräkningarna ytterst om ett systemfel.

– Att barn vräks i ett välfärdsland som Sverige är ett enormt misslyckande. Man borde tillsätta en kriskommission. ◀

”Vi kommer möta de här barnen som vuxna och se effekterna av att ha vuxit upp utan trygghet.”

Finns det gratis sommaraktiviteter för barn i er kommun?

TEXT TIM ANDERSSON

LENA REHNHOLM,
Områdeschef, Ung
Fritid och mötesplatser,
Eskilstuna

– Alla barn och unga har rätt till en bra och meningsfull fritid, där de kan göra roliga saker, träffa andra, leka, utforska och känna gemenskap. Och alla ska kunna göra det utifrån sina egna villkor och förutsättningar.

Hur mycket satsar kommunen på detta?

– Kommunen avsätter omkring 3,5 miljoner kronor till sommarens lovstöd som går till föreningar och kommunala verksamheter. Aktiviteterna riktar sig till barn och unga mellan 6 och 18 år och omfattar bland annat fotboll, ridning, pingis, dans och teater. I utsatta stadsdelar arrangeras

också sommartorg, där olika aktörer ordnar aktiviteter under sommaren.

En viktig satsning är kolloverksamheten, som kompletterar lovstödet och har en egen budget. I år erbjuds omkring 800 gratis platser på 55 olika kollar, både dagkollo och övernattingskollo. Lunch och mellanmål ingår alltid.

Vilka är målgruppen?

– Tidigare var kollo kopplat till biståndsbedömning. Nu är det öppet för alla barn, och det tycker vi är väldigt viktigt. Sen arbetar vi i Eskilstuna särskilt för att nå barn i socioekonomiskt utsatta områden. Kommunen samarbetar med både skola och socialtjänst för att sprida information och skapa trygghet kring verksamheterna. Vi försöker vara nära familjerna och förklara vad kollo är, så att vårdnadshavare känner sig trygga med att skicka sina barn.

För att sänka trösklarna ytterligare har kommunen förlagt en del av kolloverksamheten till utsatta områden och arbetar för att underlätta transporter. I år kommer vissa barn också att kunna få bussbiljetter för att ta sig till aktiviteterna, men där finns det mer att göra.

JONAS WALKER,
kultur- och fritids-
direktör, Sundsvalls
kommun

– I Sundsvall finns ett brett utbud av kostnadsfria sommaraktiviteter för barn och unga. Kommunen satsar på skateparker, beachvolleyplaner och andra öppna aktivitetsytor. Under sommaren skapar vi även tillfälliga aktivitetsytor som kan flyttas mellan områden. Tanken är att skapa möjligheter till spontanidrott, utan att det ska kosta pengar.

Därför satsar vi även på Fritidsbanken som är ett slags bibliotek för sport- och fritidsutrustning. Under sommaren åker den runt till olika bostadsområden där behoven är större.

Vilken roll har fritidsgårdarna?

Kommunens har elva fritidsgårdar som bl- and annat arrangerar utflykter, läger och friluftaktiviteter. Även biblioteken arbetar uppsökande med "Sommarboken" och det mobila biblioteket MoBibblan, som besöker stränder och bostadsområden.

Samtidigt har arbetet blivit svårare de senaste åren. Tidigare fanns det betydligt mer statliga medel till den här typen av satsningar vilket gav kommunerna andra möjligheter att både stötta föreningslivet och göra egna aktiviteter. Men vi försöker hålla fast vid ambitionen genom att styra om föreningsbidrag och använda kommunala fonder.

Varför är det viktigt med sommaraktiviteter?

– Det handlar om att fånga upp barn och unga och skapa meningsfulla sammanhang, och vi har särskilt fokus på sex områden i kommunen med socioekonomiska utmaningar.

Där arbetar processledare med att knyta ihop boende, föreningsliv och företag. Vi tycker att vi når målgrupperna bättre i dag än tidigare, eftersom vi är ute mer lokalt och försöker möta barnen där de finns.

”En viktig satsning är kolloverksamheten, som kompletterar lovstödet”

CECILIA PIHL,
enhetschef Ung fritid,
Helsingborgs stad

– Under veckorna 24 till 33 kommer en rad gratis aktiviteter att äga rum för barn runt om i Helsingborgs stad. Våra fritidsgårdar har öppna lounges och flyttar delvis ut. Av våra femton verksamheter är det flera som håller öppet hela sommaren med olika teman och i samarbete med föreningar och andra aktörer.

Utöver fritidsgårdarna erbjuds också fyra olika övernattningsläger, dagläger för mellanstadiet samt e-sportläger i kommunens e-sportsanläggning Fuzed. Där har vi ett särskilt koncept, där rörelse kombineras med gaming. Det finns omkring 70 datorer och ett stort sportgolv.

Vad har ni mer att erbjuda?

– Rörelse står också i centrum för sommarens sportcamp, som arrangeras tillsammans med RF-SISU och lokala föreningar. Där kan ungdomar prova på olika idrotter. Vill man hellre testa på hur det är att jobba – till exempel inom teknik eller vård – finns yrkeskollo.

Dessutom satsar kommunen på sommarjobb – i år hundra stycken, där fritidsledare handleder ungdomarna.

Har ni ändrat något jämfört med tidigare år?

– Ja, en del. Tidigare har ordinarie verksamheter stängts och vi har och kört på olika koncept, där alla utgår från samma ställe.

Den här gången har vi i stället valt att vara närvarande i alla områden. Det beror på att vi har lyssnat på både personal och ungdomar.

De har efterfrågat mer som händer i närområdet, så vi har prioriterat öppna lounges och verksamhet ute i stadsdelarna. Vi gör också särskilda satsningar för att nå barn och unga i anpassad skola.

Utbildningar i höst för dig
inom socialt arbete

**Intensivutbildning i
KBT & ACT**

**Strukturerad hand-
ledning av familjehem**

**ACT i praktiken – för
dig som möter unga**

Läs mer och anmäl dig på
psykologiakademin.com

PSYKOLOGIAKADEMIN

”Vem vill inte ha bra med pengar?”

Visst vore det kul att vara rik, men så länge du mår bra är allt okej, konstaterar ungdomarna på Fryschillet. Och ibland kan nog pengarna också ha vissa nackdelar.

TEXT ANNIKA CLEMENS FOTO KARIN BOO

”Hörrni, nu sätter jag den!” Frances Carlberg böjer sig fram och placerar främre delen av biljardkön mellan pek- och långfinger och tar sikte på det vita klotet.

En doft av rostad bröd sprider sig i lokalen. Här, på Fryshusets fritidsverksamhet Fryschillet i Stockholm, hänger ungdomar mellan 13 och 19 år. Några sitter och fikar, en del spelar biljard och andra spelar pingis. Den som nyss förlorade är nere på golvet och gör armhävningar. De vi möter brukar inte fundera så mycket på det där med rik och fattig, men när de får frågor så har de ändå en hel del tankar.

Frances, som går på Fryshusets gymnasium, berättar att på hennes tidigare skola i Nacka var det väldigt uppdelat mellan elever från olika delar av kommunen: De som bodde i Fisksätra hängde för sig och de som bodde i ”Saltis” (Saltsjöbaden) för sig. Som Sickla-bo befann sig Frances någonstans däremellan och då blev det enklare att hänga med dem från Fisksätra.

– Man var lite för fattig för att vara med dem som bor i Saltis. De fattade inte att man kanske inte hade busskort eller råd att gå ut och äta så man måste låtsas hela tiden för att passa in. Jag blev typ dömd för att jag inte bodde i villa med pool. Det var ganska tröttsamt, berättar hon.

STATISTIK FRÅN Statistiska centralbyrån (SCB) visar att Nacka ligger i topp fem av landets kommuner med störst inkomstskillnader. Fisksätra bedöms av polisen vara ett utsatt område och i Saltsjöbaden finns några av Stockholms mest påkostade villor.

– De från Saltis hade typ på sig nya kläder varje dag. Om de inte tyckte maten var god i skolan

kunde de gå ut och köpa något att äta, berättar hon och lägger till att det också finns många bra personer bland Saltis-ungdomarna.

Själv behöver hon ibland hjälpa till hemma med pengar.

– Det är skillnad för er som har CSN som ni kan lägga på er själva, jag måste använda delar av mitt CSN för att betala hemma.

– Det där är ju fint på riktigt. Det ska du vara stolt över, säger klasskompisen Lucas Pihl.

– Nu känner jag så. Men jag skämdes förut. Och skämdes för att jag fick dela rum med brorsorna och så, säger Frances.

LUCAS HAR VUXIT upp i villa i Stenhamra på Färingsö och konstaterar att folk kan betrakta honom som rik.

Att vara rik kan innebära att man slipper oroa sig för hyran varje månad. Men fattiga kan också ha en annan syn på livet och uppskatta saker på ett annat sätt än rika, säger Lucas Pihl och Frances Carlberg.

Om Hector Jensen vore rik skulle han använda pengarna till att resa. "Då skulle jag utforska världen."

- – Jag skulle kunna ses som snobbig. De som kommer hit tycker att jag är rik, men för mig är det normalt. Där jag bor är det bara villor, säger han.

HECTOR JENSEN, SOM OCKSÅ går på Fryshusets gymnasium, placerar biljardbollarna i en perfekt triangel på den gröna filtytan. Han bor på andra sidan bron, innanför tullarna. Och visst skulle det vara bekvämt att vara rik, säger han.

– Det skulle vara kul för att kunna resa och utforska världen. Men så här, det är inte nödvändigt att vara rik, helt ärligt. Så länge du mår bra som person är det okej.

Men att vara rik kan föra med sig vissa negativa konsekvenser resonerar de också.

– Ja... eller, vem vill inte ha bra med pengar? Men det kommer med fördelar och nackdelar. Jag tänker att folk kan vilja bli dina vänner för att utnyttja dig, säger Frances.

Alla tre är också överens om att man känner sig bättre om man jobbar för pengar än om man bara får dem i handen av sina föräldrar.

– När jag växte upp var det som: "Du bor i

” Vissa måste ju hjälpa sina föräldrar med sitt CSN. Det kan vara jobbigt. Men då har man mer att sträva efter. ”

Sickla, du har ingen moppebil." Men det är ju inte som att de har jobbat ihop till sina moppebilar själva. Jag tror att man får en bättre syn på livet när man jobbar för att få saker. Du blir så mycket stoltare om du har jobbat ihop något själv, säger Frances.

Hector håller med.

– Vissa måste ju hjälpa sina föräldrar med sitt CSN. Det kan vara jobbigt. Men då har man mycket mer att sträva efter. De har mycket mer glädje av att tjäna pengar.

Gratis busskort, även på kvällstid, skulle underlätta för många ungdomar som inte har råd att följa med kompisarna ut på roliga grejer, tror Frances Carlberg.

Kan man se på någon om den är rik?

– Man tänker ju att om man ser en mörk grabb med ortenstil då har han det nog sämre ställt, men om man ser någon blond, svensk pojke med typ Moncler, då tänker man att han säkert bor på Östermalm, säger Hector.

Men det går att hitta märkeskläder i second hand-butiker och man kan ha ärvt dyra kläder. Och så finns det rika som klär sig i ortenstil.

– Det finns stereotyper. Jag bor ju på Södermalm men jag klär mig lite mer åt ortenhållet och då säger mina kompisar att jag klär mig väldigt gettostil. Men jag känner mig skön i det. De kanske vill ha lite mer rikemansstil, men så länge jag gillar det så gillar jag det, säger Hector.

Hur påverkas barn och unga som växer upp i fattigare förhållanden?

– Jag tycker inte att ens föräldrars ekonomiska påverka dina förutsättningar. Du ska kunna ha kul, vara med dina kompisar och kunna följa med på saker, säger Frances.

Även om de är på det klara med att pengar inte löser alla problem och att den som behöver jobba för sina pengar kan känna sig mer stolt än den som bara får, tvekar de inte heller över vilka negativa konsekvenser fattigdom bland barn kan föra med sig.

– Då tror jag det finns en risk att de kan påverkas och bli gängkriminella. Det kommer nån lirare och säger 'Du får en Iphone 12 av mig', eller så får de tusen kronor kontant. De känner att det är lätta pengar, och så plötsligt är de där och är en del av gänget, säger Lucas.

Det behöver dock inte bara handla om pengar. Det kan också handla om samhörighet.

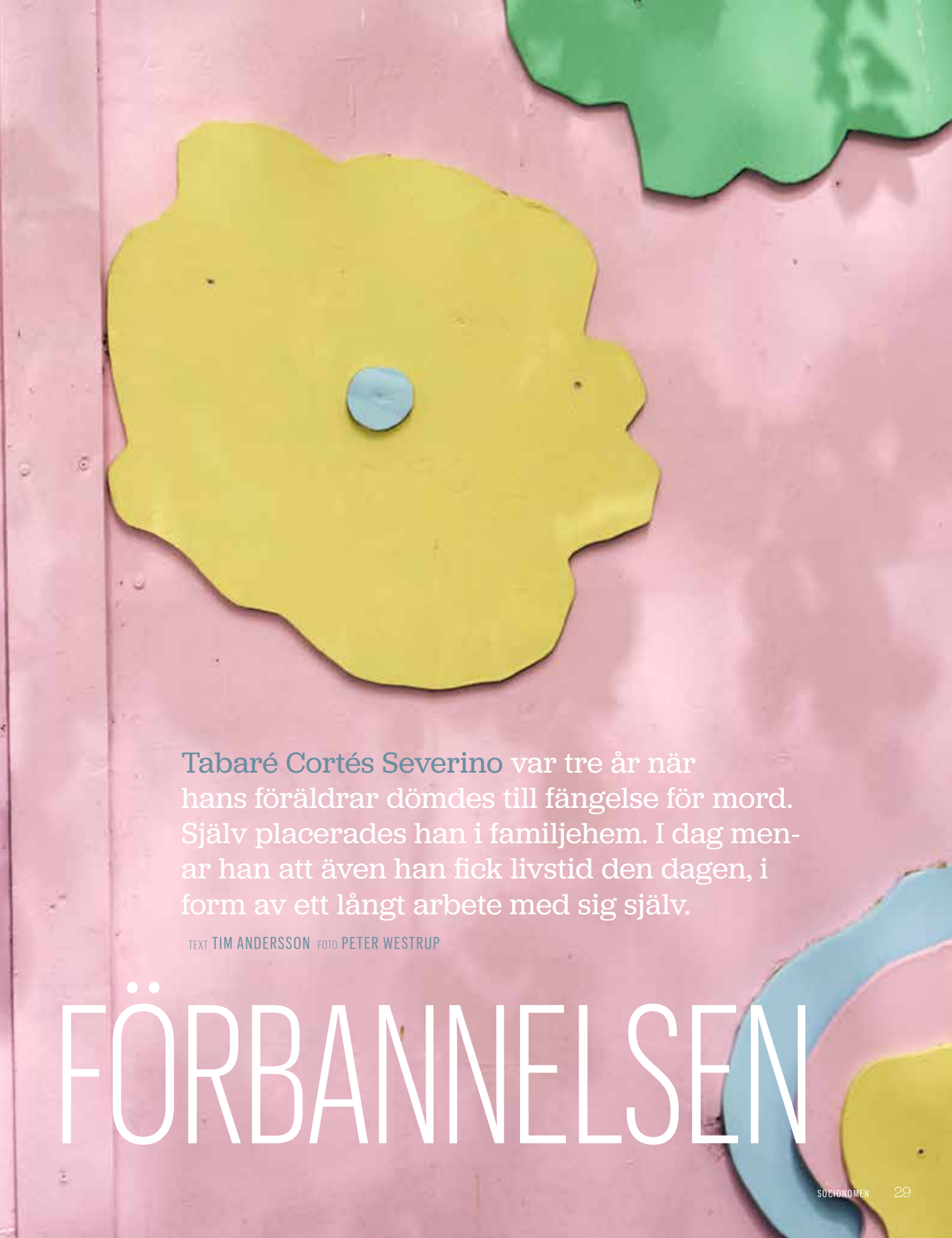
– Jag tror mest att det handlar om den här gemenskapen, att vara med folk som förstår en, folk som inte dömer en för att man inte har pengar, som säger: 'det är lugnt att du inte har råd att hänga med', säger Frances.

– Du måste inte vara rik, bara du har en bra familj hemma. Kanske en storebrorsa som hjälper dig med matten eller så, säger Hector. ◀

MÖTET: TABARÉ CORTÉS SEVERINO

ATT BRYTA

Tabaré Cortés Severino var tre år när hans föräldrar dömdes till fängelse för mord. Själv placerades han i familjehem. I dag menar han att även han fick livstid den dagen, i form av ett långt arbete med sig själv.

TEXT TIM ANDERSSON FOTO PETER WESTRUP

FÖRBANNELSEN

VI SITTER VID ETT restaurangbord i Malmö. Tabaré Cortés Severino, med artistnamnet Rankz, har den svarta mössan knappt ovanför ögonen och rappar några verser från en ännu outgiven låt, LVU.

*Tiden är kommen, men tiden är spilld
Jag har förlorat vinnarinstinkt
Lärde mig tidigt att aldrig ta skit
Men ingen förstod, jag var bara en kid*

Inte så långt härifrån begick hans pappa Francisco Severino ett uppmärksammat dubbelmord på 90-talet. Han fick livstid, och Tabarés mamma 14 år för medhjälp.

Då var Tabaré tre år.

– Folk frågar mig: "Hur har du klarat dig?" Jag vet inte om jag klarat mig, men...

Han blir avbruten av en person som äger restaurangen, som ropar åt honom.

– Taba, vill du ha kyckling?!

Han lägger handen över bröstet.

– Bror, jag svär, den här gången är jag skitmått.

I femton år flyttade Tabaré mellan olika familjehem. Han talar om perioden i termer av en "livstid", motsvarande den som hans pappa fick.

EXAKT VAD SOM hände har han gått till botten med först de senaste åren, under inspelningen av den dokumentärfilmen *Mördarens son*. I första scenen ser vi Tabaré komma ut ur fängelset,

och snart förstår vi att någonting förändrats i honom: Han är mogen att försöka förstå.

– Jag hade glömt mycket från uppväxten, men vissa saker mindes jag. De här fysiska sakerna, att jag fick stryk och att kylskåpet var låst.

Under hans efterforskningar visar sig alla hans journaler från socialtjänsten vara mystiskt försvunna, men hans systers finns kvar, och eftersom de bodde ihop förekommer han ofta i dem. Där framkommer att det gjordes sammanlagt 15–20 orosanmälningar för de två syskonen.

– Jag minns inte att vi fick någon hjälp direkt. Det enda socialen gjorde var att komma hem till oss ibland för möten. De satt som vi sitter nu: "Hur mår du?" "Det är bra." Någon gång gick socialsekreteraren in med oss ensamma i ett rum, men då hade vi redan fått instruktioner av fosterföräldrarna om vad vi skulle säga.

NÄR HAN VAR tio–elva började han rymma hemifrån. Om det regnade höll han till under en skateramp. Han sov i trappor.

– Fostermamman var full, så jag tror inte ens hon märkte att jag var borta. Ofta när jag kom hem igen var dörren låst. Jag bankade, men hon sov.

I filmen ser vi Tabaré söka sig mot smärtpunkterna i det förflutna, besöka platser, personer – utan att riktigt nå botten. I en nyckelscen säger ►

”Fostermamman var full, så jag tror inte ens hon märkte att jag var borta. Ofta när jag kom hem igen var dörren låst.”

← När Tabaré Cortés Severino var tio år började han rymma från familjehemmet.

Tabaré Cortés Severino

Gör: Artist och boxare. Aktuell i dokumentärfilmen *Mördarens son*, om hur han genom musik och boxning försöker lämna kriminaliteten bakom sig, samtidigt som han konfronterar barndomens djupt begravda trauman.

Ålder: 34 år.

Bor: I Malmö.

Familj: Föräldrar och syskon.

→
"När vinden vänder
kommer det att
komma en storm,
en positiv sådan."

- ▶ hans pappa Francisco profetiskt att det nog finns mer kvar, och att hans son behöver möta det för att kunna läka.

En tid senare gör han just det.

– När jag såg bilden på farbror Sven... det väckte något i mig.

"Farbror Sven" var en man som ett par av fosterföräldrarna brukade "lånade ut" barnen till, och som bjöd dem på sprit. När Tabaré till sist vågade konfrontera de minnena gick han in i en djup kris, berättar han. Han dödade hat och skamkänslor med tunga droger, och sov i dagar i sträck.

Som värst var det under 2024 och i början av 2025, då han överdoserade och var nära att dö.

– Jag drömde samma dröm om och om igen.

Det var en specifik händelse, med farbror Sven. I drömmen var jag vuxen och såg mig själv som barn, från sidan. När jag vaknade kunde jag inte andas.

Nej, det kanske inte är så konstigt att folk frågar Tabaré hur han klarat sig. Så vad är svaret?

Ända sedan han var barn har han burit på en märklig övertygelse om att han en dag ska bryta med sitt sociala arv, säger han.

– Jag har alltid vetat att jag ska göra något stort. När jag var hos de här fosterföräldrarna sade min pappa alltid till mig: "Kom ihåg att det där är inte ditt hem – du bara sover där."

ETT PAR TIMMAR EFTER vårt samtal väntar Tabaré på Malmö centralstation. Han har sin pappa bredvid sig. Filmen ska visas på Kino i Lund. Staden där Tabaré bodde sina första år i livet. Det var också där han blev omhändertagen av socialtjänsten. Resan dit är ett slags resa tillbaka i tiden. Det är det också för hans pappa.

– Filmen är som terapi för mig. Den hjälper mig att se igen, att se familjehistorien, allt som hände, igen. Att minnas mina handlingar.

Det här blir femte gången och det är alltid en sorglig upplevelse, säger han.

– Ibland blir jag arg. En gång kände jag rent hat.

Tabaré och Francisco har numera en nära kontakt. De skrattar mycket ihop, och samtalet mellan dem löper sömlöst från uruguayansk grillkultur till relationer. När Tabaré berättar om en snygg tjej som sade till honom igår att han var "emotionellt intelligent", skrattar han själv bort det. Inte Francisco:

– Hon hade rätt!

RELATIONEN HAR DOCK inte alltid sett ut så här. Tabaré minns hur han och hans syster som barn besökte Francisco på Kumla, och hur han till sist frågade sin pappa varför han egentligen satt inlåst.

– Innan han hann svara avbröt jag honom: "För att du är dum i huvudet."

Francisco avslutade då besöket och bad vaktens att trycka på larmet. "Men ingen är ju hotad", sade vaktens. "Jo", svarade Francisco, "du är", och försatte sig på det sättet i självisolering. Den pågick under 18 månader, och det var då Francisco bestämde sig för att till sist göra upp med sig själv.

Vi promenerar från tågstationen i Lund, och

passerar Domkyrkan, byggd i romansk stil. Den sträcker sina två silvergrå sandstenstorn som pekfingrar mot himlen, och Francisco stannar till i beundran. Francisco är numera terapeut, men under fängelsetiden var han nära att välja en katolsk bana.

– För att bli diakon behöver du få kyrkans välsignelse. Jag fick den inte på grund av mitt brott. Då lämnade jag.

Bio Kino ligger precis i närheten och när filmen börjar är salongen i stort sett fullsatt. Ännu ett stål- och reningsbad väntar huvudpersonerna.

Tabaré gråter vid vissa scener, och lämnar biosalen en handfull gånger. Ibland tar han och Francisco varandra i hand. Även publiken är tagen, och tycks efteråt inte veta var de ska göra av känslorna. Någon vill tvinga regeringen att se filmen. En annan reser sig upp och gormar om socialtjänsten och det faktum att Tabarés journaler är försvunna.

– Det är ett brott!

REGISSÖREN JESPER KLEMEDSSON SOTOMAYOR, som delar scenen med Tabaré och Francisco, tar mikrofonen för att bredda perspektivet.

– Det är för jävligt att akten är borta, men det stora problemet här är samhällsstrukturer. Filmen hymlar inte med vad du har gjort, Francisco. Du hymlar inte med det själv. Men i glappet mellan vad du gjorde och vad som hände Tabaré – där skulle vi, samhället, ha tagit ansvar. Och det gjorde vi inte.

Någon i publiken frågar Tabaré om fosterföräldrarna har fått några konsekvenser. Är de ens vid liv? Det är de.

Moderatorn vill veta om Tabaré känner att han har fått de svar han vill ha nu, och ett avslut.

– Ska jag svara helt ärlig? Nej. Jag har inte det. Jag har kommit en god väg i min läkandeprocess, och det är jag väldigt tacksam för.

Men hans ”struggle” kommer inte att vara över förrän han får konfrontera fosterföräldrarna, säger han.

– Respectfully. Utan att vara arg, utan att vara aggressiv, utan att hota, så som vi pratar nu: i en lugn, skön ton, kanske i en park med ett glas vatten och en ostfralla. Ska jag vara ärlig skiter jag i vad de svarar, så länge jag får ett svar. Först då kommer jag äntligen att kunna gå vidare.

I baren efteråt samlas Tabaré, Francisco, regissören och några andra. En fråga svävar mellan raderna och kommer till sist upp till ytan. Det är Francisco som ger röst åt den.

” Jag har kommit en god väg i min läkandeprocess, och det är jag väldigt tacksam för. ”

– Vad är syftet?

De vill alla att filmen ska få en större påverkan, i ett samhällsklimat där barnperspektivet gett vika för en allt mer repressiv hållning. Kanske visa den för socionomstudenter? Längre än så kommer de inte ikväll.

Och Tabaré? I filmen talar Francisco om det sociala arvet, om hur sönerna i släkten alltid upprepar sina faders misstag. Nu konstaterar han att Tabaré är på väg att bli den som till sist lyckas bryta den eviga upprepningens förbannelse. Men vägen är svår.

– Jag har ingen spåkula, jag vet inte vad som ska hända. Jag vet bara att Tabaré varje dag gör vad han kan.

TABARÉ SJÄLV Tabaré själv är full av liv och planer. Visst, somliga dagar vill han fortfarande bara dö, säger han, men nu har han verktygen att hantera de känslorna. Han tänker ta den ena myrstacken till den andra, som han formulerar det, och bege sig ut till skolor, fängelser, socionomutbildningar och socialtjänsten.

Utöver det vill han ägna sig åt musiken, och spela teater.

– När vinden vänder – och det gör den, det lovar jag dig – kommer det att komma en storm. Det känns faktiskt som jag redan är mitt i den stormen nu, en positiv storm.

Efter ett tag bryter han upp för att åka till studion i Halmstad. Tabaré planerar att släppa en skiva snart. Kanske kommer LVU-låten att finnas med där.

*Och alla bara snackade, visste ej något
Om vad jag gick igenom, de såg mig bara le
När jag var barn, ingen kunde mitt namn
Jag ska påminna er: Mitt namn är Tabaré* ◀

Studenter från Umeå i norr till Malmö i söder tävlar om priset Årets bästa C-uppsats. Här är tre nya nomineringar om digitalisering, Opsynliga.se och tillit inom socialtjänsten.

Läs alla bidrag
PÅ SOCIONOMEN.SE
/C-UPPSATS

Nya nominerade i årets C-uppsatstävling!

TEXT TOMMY JOHANSSON

**FERIDE AKBULUT
OCH MEHTAP CIL**

Göteborgs universitet

Vad handlar uppsatsen om?

Mehtap: Om hur socialsekreterare upplever digitaliseringen inom ekonomiskt bistånd. Vi har fokuserat särskilt på hur digitala verktyg påverkar deras arbete i vardagen. Vi har gjort sex öppna intervjuer med socialsekreterare som arbetar med försörjningsstöd.

Vilka är de viktigaste resultaten?

Feride: Att digitaliseringen har gett både negativa och positiva effekter. Flera av socialsekreterarna upplevde att det gör arbetet mer effektivt, de sparar tid på det administrativa. Samtidigt upplevde de att det tillkom digitala administrativa uppgifter som kan leda till stress. Samtidigt kan det professionella handlingsutrymmet minska eftersom systemet styr besluten mer än tidigare. Socialsekreterarna upplevde också att relationen med klienterna påverkas både negativt och positivt. Ibland minskade den personliga kontakten, samtidigt som den i vissa fall ökade när mer tid frigjordes.

Vem bör läsa uppsatsen?

Feride: Socialsekreterare, men också chefer och beslutsfattare i kommunerna. Och socionomstudenter.

JONATHAN LUNDBORG

Malmö universitet

Vad handlar uppsatsen om?

– Jag har undersökt vad forumanvändare på Opsynliga.se har för erfarenheter av bemötande inom psykiatri.

Hur gick du till väga?

– Jag tog runt 480 inlägg på Opsynliga.se som hade hashtaggen "bemötande", och sedan gjorde jag en reflexiv tematisk analys av det materialet.

Vilka är de viktigaste resultaten?

– Att 9 av 10 av de här foruminläggen beskrev ett dåligt bemötande inom psykiatri, och då gäller det både öppen och sluten psykiatri. Personerna upplevde sig bli reducerade till en diagnos eller kände en bristande delaktighet i vården. Ett annat tema som kom fram var att man kände en emotionell otrygghet, och även att man kände sig misstänkliggjord.

Sedan fanns det också tematiker som var positiva, om att bli sedd som en person och att det fanns en känsla av närhet och tröst.

Vem bör läsa uppsatsen?

– Alla som håller på med någon typ av institutionsvård, eller som är verksam inom människovårdande yrken i största allmänhet.

**NORA TALTS ELLERTSEN OCH
PARIROKH MOTAMED ARDAMEH**

Södertörns högskola

Vad handlar uppsatsen om?

Nora: Om tillit inom socialtjänsten med fokus på barn och vårdnadshavare. Vi har undersökt institutionell tillit och interpersonell tillit mellan socialarbetare och klienter.

Hur gick ni till väga?

Pari: Vi har intervjuat personer som jobbar inom socialtjänsten, familjebehandlare till exempel, och utredare. Vi har försökt intervjua personer inom lite olika områden för att få in olika perspektiv.

Vilka är de viktigaste resultaten?

Pari: Att tilliten är ett arbetsverktyg och ett resultat på samma gång.

Nora: Socialarbetaren blir en representant för hela socialtjänsten. Redan i receptionen kan det första korta bemötandet sätta djupa spår hos klienten att det kan komma att påverka alla andra möten med socialarbetare därefter.

Vem bör läsa uppsatsen?

Nora: Alla inom socialt arbete och kanske även personer utanför, alltså medborgare i allmänhet. Vem som helst kan ju hamna i en situation där man behöva ta stöd av socialtjänsten.

Konsulentstödda familjehem
i mellersta och södra Sverige

Familjehemspoolen har arbetat med konsulentstödda familjehem sedan 1992.

Konsulenter med gedigen kompetens och erfarenhet.
Hög tillgänglighet och en fördelaktig prisbild.

Kontakta vår samordnare

Caroline Åkerhielm

076-760 76 08

www.familjehemspoolen.se

Familjehemspoolen

Vem vinner priset för Sveriges bästa C-uppsats?

De deltagande socialhögskolorna på landets universitet och högskolor väljer själva den bästa C-uppsatsen på respektive socio-nomutbildning. Uppsatserna presenteras i Socionomen och vinnaren utses av en expertgrupp. Vinnaren får ett stipendium på 10 000 kronor, samt en resa till prisutdelningen på Socionomdagarna i Stockholm den 10-11 november 2026.

En chans för familjen

Grödbygården ligger i nordöstra Skåne, i en by omgiven av hav, sjöar och bokskogar. I frisk miljö skapar vi förutsättningar att ta fatt i den utvecklingstråd som slagit knut baserat på vår långa erfarenhet och unika kompetens. Genom behandling hjälper vi barn och föräldrar till trygga relationer. I utredningsuppdrag vägleder våra noggranna observationer till val av insatser.

Så jobbar Göteborg med utreseförbud

I samband med skolavslutningar och lov ökar risken för att barn förs bort utomlands till följd av hedersrelaterat våld och förtryck. I Göteborg har man intensifierat arbetet för att minska fallen – som tycks öka.

TEXT TOMMY JOHANSSON ILLUSTRATION GETTY IMAGES

När sommarlovet är över och det är dags för terminsstart händer det att stolar plötsligt står tomma i klassrummet. Inte för att

eleven har ringts in sjuk, bytt skola eller flyttat till en annan stad. Orsaken är att barnet har blivit bortförd utomlands till följd av hedersrelaterat våld.

Exakt hur många barn som förs bort från Sverige för att ingå i tvångsäktenskap, utsättas för könsstympning eller uppfostringsresor vet man inte. Det finns ingen officiell statistik. Däremot finns det kvalificerade uppskattningar. Enligt en omfattande kartläggning som SVT gjorde 2023 rör det sig om hundratals barn varje år.

I Göteborg har socialtjänsten de senaste åren intensifierat sitt arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck, bland annat genom kompetenshöjande insatser i hur man förhåller sig till utreseförbud.

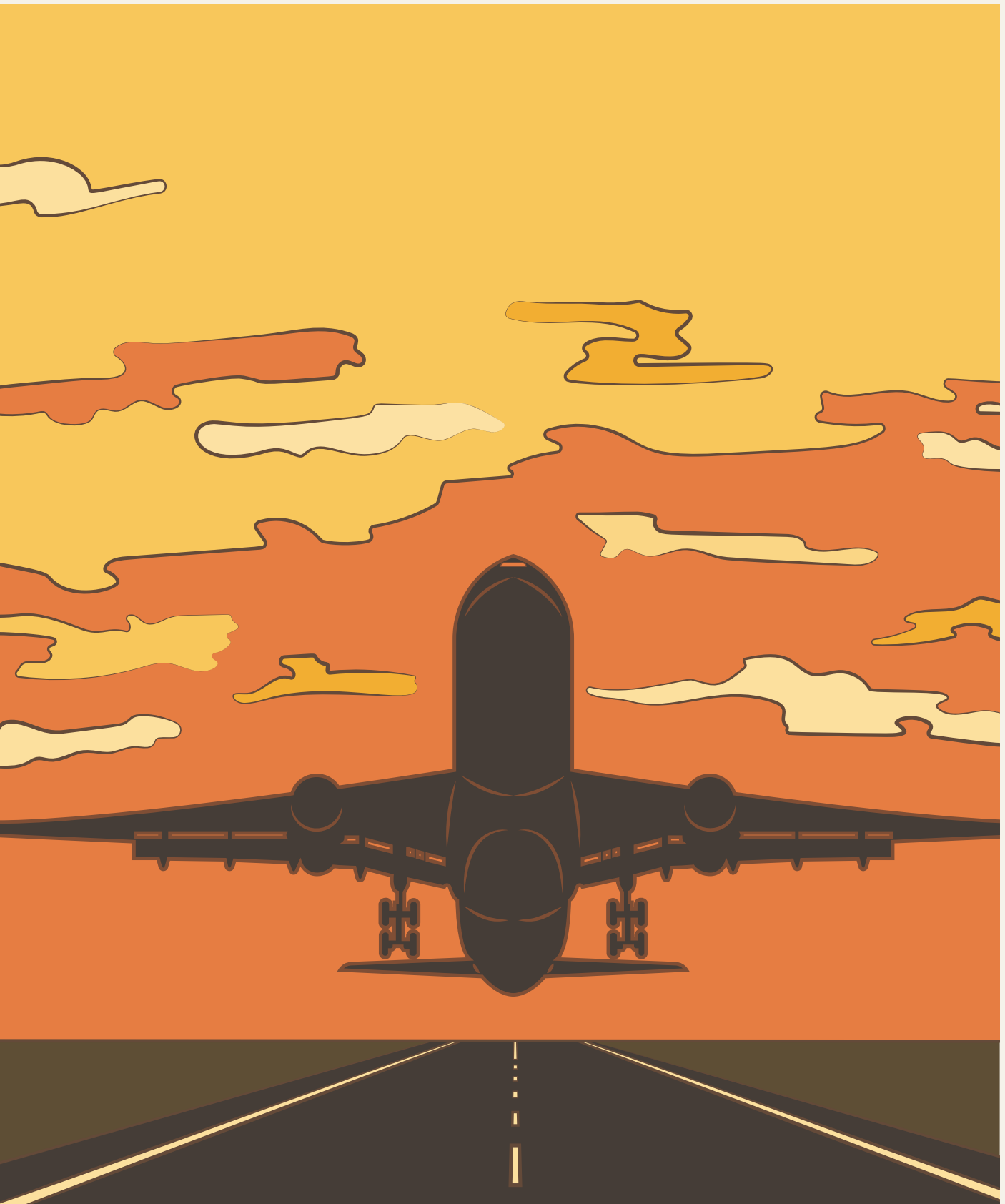
Lina Lycke
FOTO: PRIVAT

Regionalt stödcentrum heder har haft en nyckelroll i den processen. Det är en stadgemensam verksamhet som erbjuder allt från utbildningar och konsultation kring hedersproblematik, och som samverkar med ett flertal aktörer i området.

– Vi erbjuder service till hela staden. Förutom Göteborgs stad samverkar vi med Polisen, Västra Götalandsregionen och nio av kranskommunerna, säger Lina Lycke, samordnare vid Regionalt stödcentrum heder.

– När det kommer till utreseförbud handlar det mycket om hur lagstiftningen kan omsättas i praktik. Under våra utbildningar fördjupar vi oss i vad lagen säger, vi tittar på domar, vad som tidigare gått igenom i Förvaltningsrätten och vad som inte har gjort det.

EN ANNAN DEL av verksamheten är rådgivning. Yrkesverksamma som kommer i kontakt med barn och unga, inte minst socialtjänsten, kan alltid höra av sig till Regionalt stödcentrum heder för konsultation om man misstänker att någon är

Evelina Sundesjö
FOTO: PRIVAT

► utsatt för hedersrelaterat våld.

För Evelina Sundesjö, enhetschef vid barn och unga 5 på socialförvaltningen Nordost, har samarbetet och möjligheten till rådgivning varit en viktig tillgång innan beslut om utreseförbud fattas.

– Jag skulle säga att vi har ett ganska intensivt samarbete. Det är ganska vanligt att handläggarna ringer upp för att få stöd och hjälp för att kunna göra en riskbedömning. Sedan kan jag såklart inte tala för hela Göteborgs stad, jag kan bara utgå ifrån hur vi jobbar här i Nordost, säger hon.

NÄR KAN DET DÅ vara aktuellt med ett beslut om utreseförbud? Förutom i de fall där det finns uppenbara signaler om att ett bortförande kan vara nära, till exempel om ett barn själv uttrycker en oro för det, så kan det vara aktuellt med ett utreseförbud även i andra avseenden.

– Ibland kanske det inte finns så mycket att gå på när någon kontakter oss för att de känner oro för ett barn, men det finns ändå skäl för oron. Då kan vi utfärda ett tillfälligt utreseförbud för att i lugn och ro titta vidare på ärendet. Därefter kan det bli aktuellt med ett långsiktigt utreseförbud eller annat typ av stöd, beroende på vad barnet har för behov.

Sedan sommaren 2024 har arbetet med utreseförbud underlättats, förklarar Evelina Sundesjö. Då utvidgades nämligen lagstiftningen från att gälla risk för bortgift och könsstympning till att också omfatta risken att barnen far illa eller skadas vid ett bortförande.

– Innan detta var lagen för specifik. Då behövde man bevisa påtaglig risk både för själva resan och vad som skulle göras på resan. Utifrån den snävheten tror jag vi tappade möjligheten att skydda en del av barnen.

Lina Lycke håller med:

– Framför allt så gick det ju inte att besluta om utreseförbud när någon riskerade att skickas på en uppfostringsresa, där det är ganska vanligt att våld förekommer. Det gick inte heller att agera om någon riskerade att föras bort i syfte att omvändas från homosexualitet eller annan hbtqi-tillhörighet.

LAGEN HAR ALLTSÅ blivit vassare och mer omfångsrik. Samtidigt blir den verkningslös om socialtjänsten inte vet vilka barn som är drabbade. Där finns det fortfarande mer att göra.

– Vi är så himla beroende av att aktörer i samhället, som möter de här barnen, hör av sig även om man upplever att man inte har så mycket att gå på. Ofta har de sett mer tecken än de själva

→ Signaler att vara vaksam på:

1 Tidigare utsatthet för fysiskt eller psykiskt våld, ofta i hederskontext.

2 Kontroll i vardagen, till exempel kring klädsel och sociala kontakter.

3 Att man känner en oro inför ledighet eller resor utomlands.

4 Förändrat beteende, att barnet är mer oroligt, tystare eller utåtagerande.

5 Att det finns syskon som tidigare har förts bort eller lever under liknande förhållanden.

Källa: Jämställdhetsmyndigheten

kanske inser. Där kan vi hjälpa till att reda ut vad som har hänt, säger Evelina Sundesjö.

– En del är också nervösa för att göra en oros-anmälan. Dels för att man tänker på relationen till föräldrarna, dels för att man inte riktigt vet hur socialtjänsten fungerar. Man tänker också, av goda intentioner, att man inte vill göra situationen värre.

Vilka varningssignaler ska man vara vaksam på som yrkesverksam?

– Jag tycker ju alltid att man ska titta efter förändringar i beteendet hos barn och unga. Det kan vara att de drar sig undan, kommer mindre till skolan, uppvisar tecken på psykisk ohälsa och stress. I hederssammanhang kan det ju också vara att man är bevakad, att man måste gå hem direkt efter skolan och inte är fri att gå någon annanstans, säger Lina Lycke.

Sedan är det också det uppenbara, att det finns en uttalad oro inför en utlandsresa. Men det kan också vara det rakt motsatta, åtminstone bland yngre barn.

– Där kan det vara en varningssignal om barnet ser fram väldigt mycket emot en resa. De blir likasom lurade att nu ska det bli lite fest för dig, man ska få en ny klänning eller något liknande.

Mot bakgrund av den intensifiering i arbetet som Göteborgs stad satt i gång finns det ändå saker som, lite paradoxalt, sticker ut. Enligt stadens senaste mätning har antalet barn som förts ut ur landet kopplat till misstänkt hedersproblematik mer än tredubblats. Totalt har 38 barn förts bort från oktober 2024 till september 2025. Under motsvarande period året innan låg antalet på 12 barn.

Vad kan den här ökningen tänkas bero på?

– Man ska nog inte använda de här siffrorna som någon säker statistik. Det här är en enkät som skickas ut till olika enheter och sedan vet man inte riktigt var enkäten landar. Det är ett pågående arbete inom Göteborgs stad just nu, att se över och jobba fram en metod som ger säkrare siffror, säger Lina Lycke.

Även desinformationskampanjen mot socialtjänsten nämns som en bidragande faktor, att familjer väljer att flytta sina barn till ett annat land av rädsla för att de ska bli omhändertagna. Göteborgs stad lyfter också det intensifierade arbetet som en påverkansfaktor i sig. Det kan ha bidragit till att fler fall av bortförda barn har upptäckts.

– Det har säkert skett en ökning, det kan vi se här. Men jag tror inte att den är så stor som tredubbel, säger Lina Lycke. ◀

KOMMENTAR:

”Det är vanligt att berättelser ändras”

Tidsfönstret för när en utsatt är villig att berätta om hedersförtryck kan stängas fort, förklarar forskaren Hanna Linell.

TEXT TOMMY JOHANSSON

Hanna Linell
FOTO: PRIVAT

Under 2024 infördes en utvidgning av lagen om utreseförbud. Det gav ett direkt resultat på antalet LVU-domar om utreseförbud jämfört med år 2022, enligt en kartläggning som Hanna Linell, lektor i socialt arbete vid Stockholms universitet, gjort på uppdrag av Jämställdhetsmyndigheten. Trots det så finns det fortfarande en hel del att jobba vidare med. Hanna Linell nämner till exempel vikten av ökad medvetenhet kring risker.

– Risken för tvångsäktenskap upphör inte bara för att personen blir myndig. Den är snarare som störst när man slutar gymnasiet och tiden efter, då man är i 19–20-årsåldern.

Vad kan få lagstiftningen att fungera ännu bättre?

– I majoriteten av fallen så bygger en stor del av utredningen på utsagan från den utsatta. Den stora utmaningen blir att stötta den utsatta att stå fast vid sin initiala berättelse. Den här tillbakadragna berättelsen blir annars något som socialtjänsten måste hantera i Förvaltningsrätten, där den behöver förklaras.

Finns det en risk att Förvaltningsrätten annars nekar ansökan om utreseförbud?

– Nej, i de ärenden som jag granskade så gick Förvaltningsrätten väldigt ofta på socialtjänstens argumentation ändå, och menade att den initiala berättelsen är den som ska ses som mest trovärdig.

Samtidigt finns det också exempel på när Förvaltningsrätten beslutar åt andra hållet.

– I de ärenden som jag tittade på, där Förvaltningsrätten inte godkände utreseförbud, handlade det i vissa fall om att man tyckte att det var en för otvetydig initial berättelse. Barnet hade kanske berättat något för en skolkurator och sedan snabbt tagit tillbaka det. Eller så ansågs berättelsen inte vara tydligt dokumenterad, säger Hanna Linell.

– Socialtjänsten behöver agera väldigt snabbt och samla in så mycket information som möjligt det första dygnet. Det här är ett tidsfönster som kan stängas fort. Särskilt när det gäller barn är det mer vanligt än ovanligt att de tar tillbaka sin initiala utsaga.

Perspektiv

På stadsvandring med Hasse Karlberg målas en annan bild av Stockholm City upp. För organisationen Street minds guidar han runt Centralen från den hemlöses perspektiv.

EN PARALLELL VÄRLD PÅ CENTRALEN

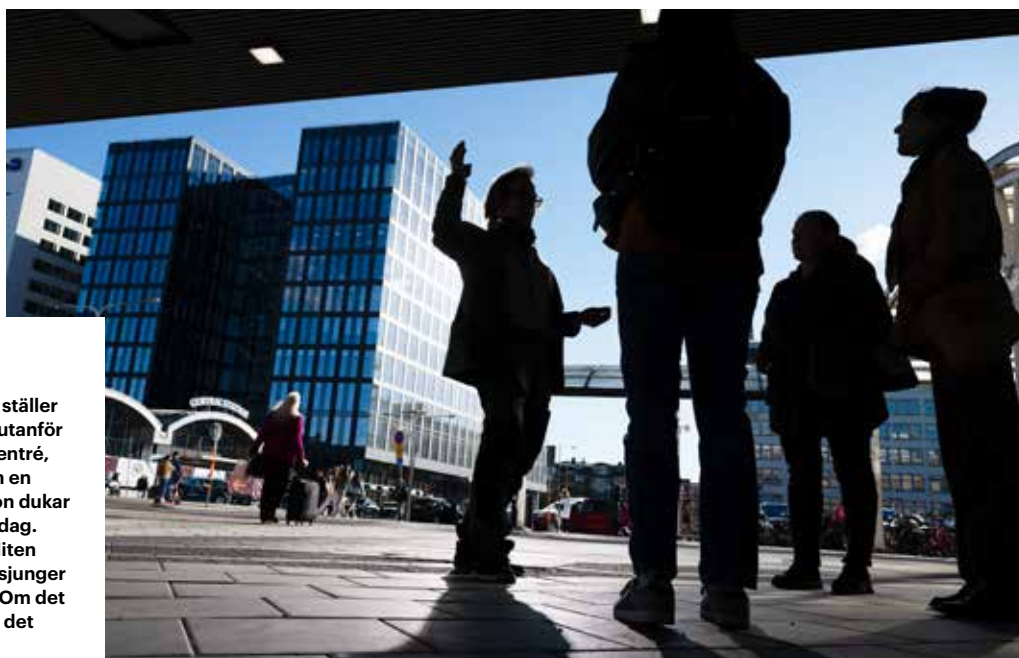
Mitt i city finns en dold infrastruktur – känd bara av de hemlösa. Socionomen följde med på en stadsvandring ledd av Hasse ”Hassebas” Karlberg.

FOTO ANDERS G WARNE TEXT THERESE JOHANSSON

Sovförbud

"Har ni hört talas om exkluderande arkitektur?" Centralhallen är hårt övervakad även under kvällar och nätter, och bänkarna designade för att man inte ska kunna ligga och sova på dem, berättar Hasse. "Dessutom har de tagit bort två tredjedelar av bänkarna."

Änglar

En gång i veckan ställer sig två skåpbilar utanför Cityterminalens entré, och personal från en ideell organisation dukar upp söndagsmiddag. Ibland har de en liten kör med sig som sjunger för de hemlösa. "Om det finns änglar så är det dem."

Mitt bland resenärerna på Centralstationen i Stockholm döljer sig en parallell värld. På dagarna dränkt i larm och oväsen, skymd av jäktade människor på väg bort eller hem. Men när Centralen ligger öde vecklar den ut sig – de hemlösas värld.

Den vet Hasse "Hassebas" Karlberg allt om. I åtta år har han varit bostadslös, sedan han vräktes från sin lägenhet i Sundbyberg. Efter ännu en hyreshöjning fick han nog, "ruttnade på systemet" och slutade helt enkelt att betala hyran. Konsekvenserna var han väl medveten om.

– Jag är ju inte dum i huvudet, klart jag fattade vad som skulle hända. Men jag ångrar det inte för ett ögonblick. Förut handlade allt om jobb och slit, långa dagar som chaufför. I dag är jag friare och kan hålla på med musik. Jag spelar bas. Det är därför jag kallas Hassebas.

HASSE KÄNNER Centralen utan och innan. Han vet var maten finns, var det går att sova och vilka platser man ska undvika. Sedan några år är han också en av guiderna för organisationen Street minds socialrealistiska stadsvandringar.

– Det är kul att träffa folk och visa lite av min verklighet. Man träffar alla slags människor på de här vandringarna, för ett tag sedan hade jag ett helt gäng advokater med mig. Men de hade inga frågor. Det var lite besvärligt.

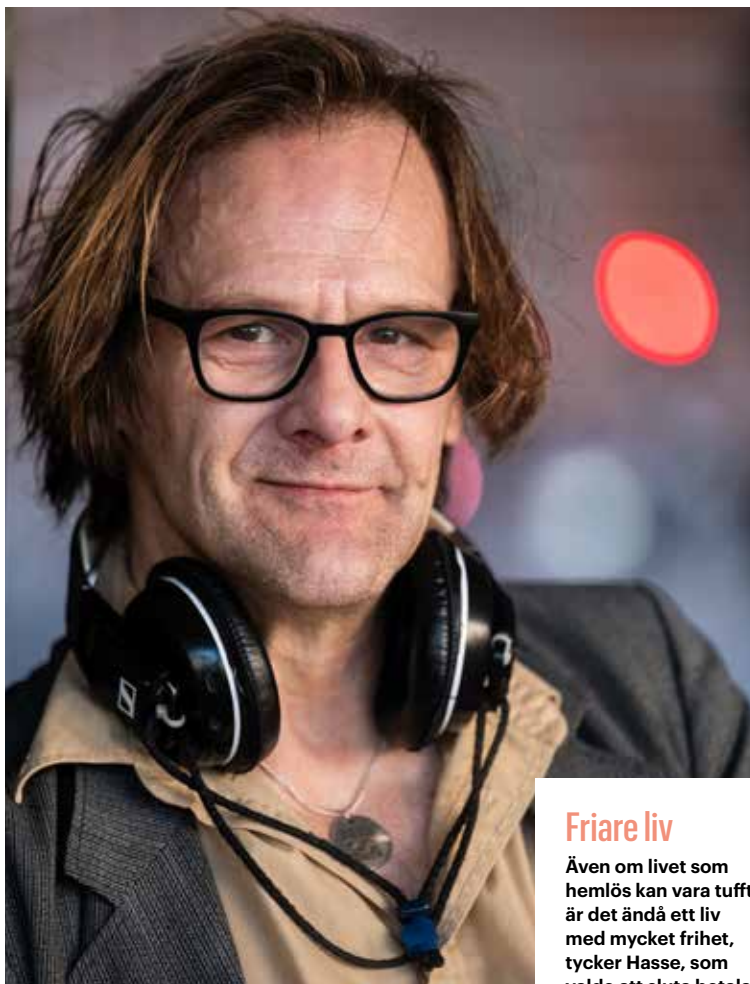
När Hasse guidar utgår han från vad medvandrarna vill veta, och improviserar utifrån det.

– Då får ju folk reda på det som de är lite nyfikna på, i stället för att jag står och babblar.

FÖRSTA STOPPET blir en bänk på Vasagatan. Här ringlar kön långa tidiga morgnar när det serveras gratis frukost. Bakom initiativet står Kavian Ferdowsi och hans välgörenhetsorganisation.

– Han har stått här klockan sex på morgonen och delat ut mackor och kaffe till behövande, varje dag, året runt i över tio år. Närmare en Jesus kommer man inte i min värld. Han är nominerad till Nobels fredspris i år, och ingen förtjänar det mer än han.

Trots att Hasse på ett sätt valde livet som bostadslös själv är det ofta tufft. Han ser misären på nära håll, hur allt fler och allt yngre blir hemlösa

Friare liv

Även om livet som hemlös kan vara tufft är det ändå ett liv med mycket frihet, tycker Hasse, som valde att sluta betala hyran för sin lägenhet. "Jag ruttnade på systemet."

och hur det sociala skyddsnätet tunnas ut.

– Nu är vi inne i centralhallen. Här inne råder det sovförbud, du måste ha bägge fötter i golvet hela tiden. Ordningsvakterna har ett rum med massa övervakningskameror. Är det någon som sitter och nickar till så kommer de direkt.

Vilken är den vanligaste fördomen du stöter på?

– Att man som bostadslös alltid går runt och svälter. Om man vet vart man ska gå och när, behöver man aldrig vara hungrig, i alla fall inte här runt Centralen.

SISTA STOPPET ÄR vid porten till en av hissarna ner till tågen. Det är inte vilken port som helst. På kvällarna förvandlas den till sovrums.

– Böj er ner och känn på golvet. Det är bara här det är värmeslingor, dessutom finns det ett eluttag så att man kan ladda mobilen. Ibland ligger vi ett helt gäng på golvet, packade som i en sardinburk. Värmen är ovärderlig. ◀

Smultronställen

Efter åtta år som bostadslös kan Hasse Carlberg peka ut var de dolda "pärlorna" ligger gömda i staden. Ett varmt golv, ett varmt mål mat, lugna platser i fred från väktare.

Blues

"Jag älskar att spela bas, det är därför jag kallas Hassebas. När jag fortfarande jobbade hann jag aldrig spela, men nu lirar jag en hel del, bland annat på Santa Clara och Stampen. Mest blues."

Allt fler hemlösa

Fler och yngre, mer alkohol och droger. Det är Hasses observation efter åtta år som bostadslös. Hemlösheten ökar och kryper ner i åldrarna, och för de som missbrukar går det snabbt utför, säger han. "Jag har aldrig varit så svag för alkohol just. Men jag har levt ihop med en alkoholiserad kvinna, så jag vet vad beroendet kan göra."

Mil efter mil

Somliga går i trasiga skor. Särskilt om man inte har ett hem att vila i. "Jag har iallafall haft tur då jag får ställa mina grejer i en kompis källarförråd. Annars får man känka runt på allt man äger. Det är tufft för kroppen."

Handledarutbildning i psykosocialt arbete

Med inriktning att handleda familjehem, kontaktfamiljer och kontaktpersoner

10 heldagar fördelat på två terminer med start ht 2026

Utbildningen ges i våra lokaler centralt i Örebro

Föreläsningar, dialog och öppna samtal där deltagarnas egna värderingar och kunskaper blir tydliga. Processbeskrivning om ca 10 sidor.

För mer information:

borje@luvab.se • 070-508 42 17

www.luvab.se

ANNONS

Nanolfsvillan

Utrednings- och behandlingshem för familjer med barn. Vi tar emot familjer med barn 0-16 år samt blivande föräldrar.

Vi erbjuder:

- Boende i egen lägenhet i kollektiv miljö.
- Närhet till personal dygnet runt.
- Relationsbyggande förhållningssätt.
- Hög kompetens och en stabil personalgrupp med lång erfarenhet.
- Personal med socionom/högskolekompetens dag-, kväll-, natt och helg.
- Egen pedagogisk verksamhet.

Placeringar enligt SoL, LVU och skydd.

Beläget i centrala Finspång.

www.nanolfsvillan.se • tel. 0122-159 89

Grundläggande psykoterapiutbildning (steg 1)

Stockholm - Göteborg - Malmö

För dig med en högskoleutbildning i ett människovårdande yrke och har ett arbete där samtal utgör en viktig del. Hos oss lär du dig två psykoterapimetoder, KBT och PDT.

Varmt välkommen till oss!

HÖGSKOLAN
sapu

www.sapu.se

ERIK ERIKSSON, doktor i socialt arbete, Socialhögskolan, Lunds universitet

FOTO: LUND UNIVERSITET

TOBIAS DAVIDSSON, doktor i socialt arbete, Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet

FOTO: GÖTEBORG UNIVERSITET

UNGA SKULDSATTA BESKRIVER ETT MÖRKER

Unga med överskuldsättning hamnar lätt i ett utanförskap som försenar deras inträde i vuxenlivet. ”Dålig ekonomi är grunden i mycket social problematik.”

TEXT VIKTORIA MYRÉN

Tillsammans med forskarkollegan Erik Eriksson, docent vid Socialhögskolan vid Lunds universitet, har Tobias Davidsson under två års tid följt 18 unga människor med överskuldsättning, det vill säga personer med skulder

hos kronofogden som de upplevde som begränsande i sin vardag. Forskarna har framför allt intresserat sig för de sociala konsekvenserna av att vara överskuldssatt: hur påverkas relationer, arbetsliv, möjligheten att få en bostad, studera och så vidare. De intresserade sig även för varför skuldsättningsproblemen hade uppstått. En sak som forskarna fann hos alla de intervjuade var någon typ av social problematik i botten.

– När vi träffade de här personerna vid första tillfället blev vi lite förbluffade över mörkret de beskrev. Från sin barndom, sin uppväxt, saker de hade varit med om innan hela den här skuldsättningsituationen aktualiserades, säger Tobias Davidsson.

Den insikten utmanade den gängse upp-

fattningen om att skulder främst handlar om okunskap eller oansvarig konsumtion.

– Vi stärktes i vår uppfattning om att det här borde omtalas som ett socialt problem i klart högre utsträckning än vad som görs idag. Följden blir också att överskuldsättning bland unga är något som kräver sociala insatser, säger Tobias Davidsson.

Han poängterar samtidigt att det är i mötet mellan social problematik och en avreglerad kreditmarknad som överskuldsättning blir ett samhälleligt problem.

– Många beskrev att samma dag som de blev 18 år så fylldes deras mobiltelefoner med erbjudanden om lån från ganska aggressiva kreditgivare.

ATT VARA UNG OCH överskuldssatt innebär att leva i ett slags ingenmansland där livet är satt på paus. Studien visar att det i princip är omöjligt att delta på ett normalt sätt i det sociala livet eftersom det kostar att gå på bio, gå på krogen, köpa träningskort, äta lunch ute, vara medlem i en förening eller skaffa bostad och familj. De unga beskrev hur skulderna skapade isolering, stress och ”en massiv känsla av hopplöshet”. ►

- – Många hade väldigt svårt att föreställa sig en framtid som skuldfria, den låg långt bort eftersom unga vuxna i regel inte beviljas skuldsanering, säger Tobias Davidsson.

Samtidigt var de intervjuade i ett skede av livet då jämnåriga tog avgörande steg mot stabilitet och vuxenblivande, steg de själva inte kunde ta. Flera beskrev en känsla av hur tiden rann iväg från dem.

Tobias Davidsson tycker att det här är frågor som behöver adresseras tydligare.

– Vi behöver förstå att unga överskuldssatta är en grupp som borde vara föremål för klart fler sociala insatser och där tycker jag att socionomer är bäst lämpade för att kartlägga och se de här komplexa sambanden, säger Tobias Davidsson som själv är socionom i grunden.

HAN PEKAR PÅ socionomers förmåga att koordinera den typ av insatser som behövs. Flera av de intervjuade hade också haft kontakt med socialtjänsten.

– Men de diskuterade aldrig den här skuldfrågan, inte ens de som hade ekonomiskt bistånd.

När forskarna genomförde fokusgrupper med budget- och skuldrådgivare så berättade de om hur de varit ute i kommuner och pratat om sitt arbete och propsat på att socialtjänsten skulle fråga unga om skulder. Men socialtjänsten svarade att ”det är för känsligt, det vågar inte vi fråga om”.

Forskningen i korthet

- Projektet Ung och skuldtyngd drog igång 1 januari 2021 med 18 unga människor med skulder hos kronofogden som de upplevde som begränsande i sin vardag. Majoriteten av deltagarna intervjuades vid tre olika tillfällen med ett års mellanrum.
- Skuldsättningen hade stor påverkan på de ungas liv, bl a möjligheten att få bostad, studera vidare, röra sig på arbetsmarknaden, inleda romantiska relationer och delta i sociala sammanhang.
- Studien visar att ungas väg in i överskuldssättning ofta gick via konsumtionskrediter och köp nu-betala-sen-tjänster. När ekonomin försämrades, kunde snabbblån bli nästa steg, vilket ofta ledde till en skuldspiral.

” Många hade väldigt svårt att föreställa sig en framtid som skuldfria, den låg långt bort eftersom unga vuxna i regel inte beviljas skuldsanering. ”

– Samtidigt har de olika typer av formulär där de frågar om sexuellt våld. Jag tycker att vi är illa ute om vi inte frågar om ekonomin och inte heller vet vad vi ska göra med de svar vi får. Jag menar att dålig ekonomi är grunden i mycket social problematik, säger Tobias Davidsson.

EN KONKRET ÅTGÄRD, som föreslås i studien, och som vissa kommuner redan infört, är att erbjuda gruppverksamheter riktade mot unga överskuldssatta. De får en chans att möta andra i samma situation och stöttas i svåra emotionella frågor.

– För många upplever sig helt ensamma i det här, trots att det är utbrett problem. Deltagarna kan också dela handfasta tips, exempelvis kring att själv ringa upp sina fordringsägare och förhandla.

En annan åtgärd som Tobias Davidsson skulle vilja se, är att socialtjänsten får i uppgift att kontakta unga vuxna som har en skuld över ett visst belopp hos kronofogden.

– Många undrade hur det kunde gå så långt innan samhället reagerade. Socialtjänsten kanske bara kan ringa förutsättningslöst och höra hur läget är. Det är ett sätt att fånga upp eventuell annan social problematik och eventuellt erbjuda stöd.

Bland de 18 personer forskarna följde så fanns det vissa deltagare som hade någon typ av positiv riktning i sitt liv. Ibland var det både ekonomiskt och socialt, ibland enbart ekonomiskt, eller tvärtom – enbart socialt.

– Och den viktigaste orsaken vi såg till det, var att man hade fått hjälp med sin ursprungsproblem, oavsett om det handlade om missbruk, psykisk ohälsa, kriminalitet eller något annat.

De unga som fått hjälp att ta tag sin sociala problematik mädde bättre och var också starkare rustade mot nya motgångar, när eller om de blev skuldfria. ◀

”Brukarna vet inte att de har en SIP-plan”

Tillit betyder allt när personer med samsjuklighet ska bli mer delaktiga i sin behandling. Men för att få till en lyckad SIP-plan behöver också vissa mer praktiska hinder överbyggas.

TEXT KARIN PERSSON

För fyra år sedan presenterades den efterlängtnade Samsjuklighetsutredningen, som bland annat betonade vikten av ett stärkt brukarinflytande. Sedan dess har inte mycket hänt. Frågorna som ska lösas är många och komplexa. Men i början av maj 2026 lämnade regeringen till sist en proposition till riksdagen som föreslår en ny lag och flera lagändringar på området, vilket Amanda Jones välkomnar.

Hennes avhandling handlar om brukardelaktighet i SIP, samordnad individuell plan, med ett särskilt fokus på vuxna med samsjuklighet av skadligt bruk och beroende och psykisk ohälsa. I arbetet med avhandlingen stöttade hon bland annat implementeringen av delat beslutsfattande inom ramen för SIP på tre orter i Dalarna, genom att utbilda personal från vårdcentral, öppenvård psykiatri och socialtjänst.

I utbildningarna betonade hon vikten av att individen som SIP-mötet handlar om ska vara delaktig i förarbetet. Hon konstaterar att i riktlinjer är SIP beskrivet som en process, men tidigare forskning visar att det i stället har blivit mer synonymt med ett möte.

– Vi förbereder inte, vi har ingen gemensam agenda och vi vet inte syftet är. Vi följer inte heller upp. Brukare vet ofta inte om de har en SIP-plan, för de vet inte vad det är för sammanhang de befunnit sig i.

Man bör också lyfta olika alternativa vägar framåt och diskutera vilka för- och nackdelar som kan finnas med

exempelvis en öppenvårdsbehandling kontra ett behandlingshem.

– Information från förberedelsen ska sedan skickas till den personal som kallas, så att alla kan förbereda sig och tänka på vad man kan bidra med från den egna verksamheten.

Amanda Jones följde utvecklingen av implementeringen genom två enkäter och uppföljande intervjuer med personalen, samt intervjuer med brukare om hur de uppfattade det nya SIP-sättet.

Vilka hinder för att få till delat beslutsfattande kunde du identifiera?

– Ett av de största var faktiskt att personal inte visste hur de skulle komma i kontakt med personal i andra verksamheter. De som deltog hade arbetat i snitt nio år, men ändå visste de inte hur de skulle hitta och få tag på rätt personer. Ett annat hinder kunde vara personalens syn på brukarnas förmåga att vara delaktiga. Om de till exempel trodde att det skulle bli för belastande att prata om olika alternativ kunde det leda till att personalen bara valde ut ett alternativ. Då tappar man ju det delade beslutsfattandet.

Och vilka framgångsfaktorer såg du?

– Förtroende har varit ett genomgående tema i hela avhandlingen. Brukarna betonade vikten av förtroendet mellan dem och personalen. Vi såg även hur viktigt det var med förtroende mellan personal, till exempel att de som jobbar i socialtjänsten har tillit till

FOTO: HÖGSKOLAN DALARNA

Amanda Jones

GÖR: Projektledare för implementeringen av nya socialtjänstlagen i Gagnefs kommun.

AKTUELL MED: Avhandlingen *Shaping trust: Facilitating user participation in coordinated planning for individuals with comorbidity*.

Läs mer aktuell forskning på socionomen.se!

att öppenvård psykiatri gör det de ska. Vi tittade också särskilt på vems kunskap som får ta plats och brukarna beskrev att det är viktigt att deras kunskap räknas. Även om man är svårt sjuk så har man kunskap som personalen behöver ta i beaktande.

Varför är brukardelaktighet så viktigt i SIP?

– Det är ju brukarnas plan. De brukare jag intervjuade såg väldigt stora fördelar med det nya arbetssättet. Till exempel tyckte två stycken att de hade fått en ökad struktur i livet, så jag tänker att det finns jättetydliga vinster. ◀

FORSKNING I KORTHET

TEXT ANNIKA SJÖBERG FOTO GETTY IMAGES

Teknikoptimism präglar digitalisering i offentlig verksamhet

DIGITALISERING. Optimism och en förhoppning om ökad effektivitet driver på digitaliseringen i offentlig verksamhet, medan demokratiska, juridiska och etiska principer inte får tillräckligt utrymme. Det visar en studie från Göteborgs universitet där forskarna analyserat policydokument om digital transformation från flera nivåer inom offentlig sektor, från internationella organisationer till nationella, regionala och lokala myndigheter. I analysen har de använt ett "offentligt etos" som är ett begrepp som omfattar de olika värden som ska vägleda offentlig verksamhet i en demokrati.

Resultatet visar att digitalisering ofta framställs som en självklar förbättring, men att grundläggande demokratiska principer inte får sam-

ma plats i styrningen. Digitala system kan också göra myndighetsbeslut mer svårbegripliga för medborgare, handläggare och oberoende granskande instanser som får svårt att förstå vem som bär ansvar när något blir fel.

Forskarna pekar också på att digitalisering kan slå olika mot olika grupper. Personer med lägre digital kompetens, äldre eller människor i utsatta situationer kan få svårare att ta del av offentlig service om den i hög grad utformas utifrån tekniska lösningar snarare än användarnas behov.

Referens: Johansson J., 2026 Digital Transformation in the Public Sector – Reflections on a Public Ethos, Information Polity, 1–17.

Lovande resultat för psykodynamisk korttidsterapi vid OCD

OCD. En ny randomiserad kontrollerad studie visar att korttidspsykodynamisk psykoterapi (STPP) kan vara ett effektivt behandlingsalternativ för personer med tvångssyndrom (OCD). I studien deltog 67 omedicinerade patienter som antingen fick upp till 24 sessioner STPP eller placerades på väntelista. Resultaten visade tydliga skillnader där OCD-symtomen hos gruppen som fick terapi minskade betydligt mer än i kontrollgruppen. Cirka 64 procent av patienterna som fick terapi upplevde minskade symtom med 35 procent eller mer. I gruppen som placerades på väntelista upplevde 16 procent att OCD-symtomen minskade.

Behandlingen bygger på en psykodynamisk behandlingsmodell där patienten uppmuntras att utforska känslor, relationella konflikter och bakomliggande sårbarheter kopplade till tvångssymtomen. Metoden innehåller även inslag av exponering ett arbete med att avstå tvångshandlingar.

Studien utmanar föreställningen att endast KBT och läkemedel är verkliga alternativ för patienter med OCD och öppnar för fler behandlingsvägar, särskilt för patienter som inte svarar tillräckligt på etablerade insatser. Forskarna betonar dock att resultaten behöver bekräftas i studier där STPP jämförs direkt med andra aktiva behandlingar.

Referens: Leichsenring F (2026, Short-Term Psychodynamic Therapy of Obsessive-Compulsive Disorder: A Randomized Controlled Trial of Unmedicated Patients, Psychotherapy and psychosomatics.

Välkommen till Vejbyhem Skyddat boende

Vi skapar förutsättningar för människor i utsatta livssituationer att hitta trygghet, riktning och frihet att forma sina liv.

Vårt arbete gör skillnad – varje dag.

VEJBYHEM
Vård & Boende

Vi erbjuder

Skyddat boende för kvinnor, män och familjer. Här bor klienten kollektivt eller enskilt med insatser.

Vårt ansvar – hela vägen

Komplexa fall (våld, hot, missbruk)
Jour, akut- och planerad hämtning
Riskbedömning och säkerhetsplanering
FREDA, SARA & Patriark
Psykologkontakt och barnperspektiv
Lyckad utslussning till eget boende

Vi samarbetar med ett stort antal kommuner i Sverige, kontakta oss för förfrågan

010-70 60 350

vejbyhem.se

FREDRIKSDAL

Ett utrednings- och behandlingshem
för familjer med barn i åldrarna 0-13 år
och blivande föräldrar

Tel. 0380 - 261 10
www.utredningshem.se

 Debatt

”De första levnadsåren är avgörande, och **sociala villkor påverkar barns möjligheter till lärande, relationer och framtid.**”

Maria Lundberg,
socioonom och universi-
tetsadjunkt vid Mälardalens
universitet.

FOTO: STUDIO DITTMER

Sylvia Olsson,
filosofie doktor och lektor
i socialt arbete vid Mälardalens
universitet.

FOTO: PRIVAT

”SKOLANS DOLDA AVGIFTER ÄR ETT SVEK”

Anton har just börjat på en ny skola. Han känner ingen ännu, men hoppas på en nystart. Redan första dagen berättar läraren om klassresan. Klassen ska samla

in pengar genom att sälja strumpor. Något knyter sig i Antons mage. Hur ska han säga till sin mamma att han måste sälja för flera hundra kronor? Och att familjen annars förväntas betala?

Efter skolan går han ensam runt med en påse strumpor. Dörr efter dörr förblir stängd. En dörr öppnas av en stressad vuxen som tittar snabbt och säger:

– Nej, vi ska inte ha.

När Anton försöker säga att han kanske inte vill följa med får han höra att alla måste bidra. Att det är viktigt för gemenskapen. Att ingen ska stå utanför. Men det är precis det han riskerar att göra. Berättelsen är fiktiv. Situationen är det inte. Den utspelar sig varje dag i svenska klassrum.

SKOLAN I SVERIGE ska vara avgiftsfri. Det slås fast i Skollagen. Ändå flyttas kostnader gång på gång över på barn och deras familjer – genom försäljningar, insamlingar och så kallade ”frivilliga” bidrag. Det som för vissa framstår som små summor kan för andra vara avgörande. Organisationer som Majblomman och Rädda Barnen visar återkommande att barn avstår från skolaktiviteter av ekonomiska skäl – inte för att de inte vill delta, utan för att de inte har möjlighet.

I dag lever nästan 180 000 barn i Sverige i överskuldssatta familjer. För dem är skolans ”små kostnader” allt annat än små. De avgör om barnet kan delta i gemenskapen – eller tvingas stå utanför den.

Konsekvenserna syns sällan. Men de hörs i barnens ord:

”Jag vill ändå inte följa med.”

”Jag gillar inte sport.”

”Jag känner mig sjuk.”

Strategierna är många. Skammen är tyst.

Men det handlar inte bara om utanförskap här och nu. Forskningen är tydlig: ekonomisk utsatthet i barndomen kan få konsekvenser långt upp i vuxenlivet. Barn som växer upp i fattigdom löper ökad risk att själva leva i ekonomisk utsatthet som vuxna, särskilt om den är långvarig eller börjar tidigt (*Brea-Martínez et al., 2023*).

EKONOMISK UTSATTHET påverkar också barns hälsa och utveckling. Barn i dessa situationer har sämre hälsa och löper en högre risk att inte överleva barndomen (*Länsstyrelserna Skåne & Västerbotten, 2015*). De första levnadsåren är avgörande, och sociala villkor påverkar barns möjligheter till lärande, relationer och framtid (*Price et al., 2023; Mood & Jonsson, 2016*).

Fattigdom under barndomen hänger samman med ökad risk för socialt utanförskap, svagare etablering på arbetsmarknaden och lägre sannolikhet till eftergymnasial utbildning (*Mood & Jonsson, 2016; Brea-Martínez et al., 2023*).

Skolan ska vara en plats för lärande och gemenskap. Men för barn i eko-

nomisk utsatthet blir den alltför ofta också en plats där man måste dölja sin situation.

Det gäller inte bara större kostnader som klassresor. Även till synes små inslag i vardagen kan förstärka skillnader. I många skolor förekommer fruktstunder där barn förväntas ta med sig något att äta. Det som tas med varierar – från en enkel frukt till mer påkostade mellanmål – och jämförs, ibland utan att någon säger något högt.

FÖR VISSA BARN ÄR detta självklart. För andra är det inte möjligt alls. Ibland delar klasskamrater med sig. Men långt ifrån alltid. Många barn blir sittande utan.

Detta är inte en obetydlig detalj. Det är en praktik som riskerar att förstärka

”Skolan ska vara avgiftsfri.
Inte nästan avgiftsfri. Inte
avgiftsfri för de flesta.
Avgiftsfri för alla barn.

skam, ojämlikhet och utanförskap – mitt i en skola som ska vara till för alla. Om skolan inte själv kan erbjuda något så enkelt som en frukt eller en smörgås behöver vi våga ställa frågan: ska sådana moment verkligen finnas?

Skolan är obligatorisk. Barn måste vara där. Då kan vi inte samtidigt acceptera att deras möjlighet att delta

i gemenskapen villkoras av familjens ekonomi. Att lägga ansvaret på det enskilda barnet är inte bara orimligt. Det är oansvarigt.

Skolan ska vara avgiftsfri. Inte nästan avgiftsfri. Inte avgiftsfri för de flesta. Avgiftsfri för alla barn. Allt annat är ett svek – och frågan är hur länge vi tänker fortsätta blunda. ◀

➔ VAD TYCKER DU? VILL DU SKRIVA REPLIK?

Debattera vidare på vår facebookside eller på LinkedIn. Vill du skriva en replik så skicka den till redaktionen@socionomen.se.

ANNONS

Start VT2027

PSYKOTERAPEUT-PROGRAMMET

Inriktning kognitiv beteendeterapi, 90 HP

För ytterligare info: www.uu.se/psykologi

Ansök
15 sept -
15 okt

Glöm inte att du kan läsa alla
våra artiklar digitalt på
socionomen.se

Sett, läst, hört

Ger ett språk för våld

FACKLITTERATUR

Sju nyanser av våld

Gulistan Kavak
Lava

När det kommer till barn finns det både nationella och internationella undersökningar som visar att barn har en bred syn på vad som gör ont och känns fel. Förutom fysiska slag lyfter de ofta fram psykiskt våld; utfrysning, kränkande ord, hot eller att bli ignorerad. Däremot är det långt ifrån alla barn som sätter etiketten "våld" på det som de utsätts för, eller utsätter andra för.

Sju nyanser av våld syftar till att ge barnen ett språk och en vidare förståelse för vad våld är. Precis som boktiteln antyder är definitionen långt ifrån självklar. Förutom fysiskt våld handlar det om psykiskt och sexuellt våld, latent våld, försummelse, samt materiellt och ekonomiskt våld.

Att kunna sätta ord på det man upplever är ett första steg till att få våldet att upphöra. När barn inser att en viss typ av handling, till exempel att få sina leksaker förstörda, också räknas som våld så öppnar det upp för en analys som

inte bara inbegriper andras beteende, utan även det egna.

I boken låten Gulistan Kavak verkliga händelser mellan barn löpa parallellt med bokens teoretiska delar, vilket adderar ett pedagogiskt lager. Det är särskilt välkommet eftersom boken framför allt riktar sig till barn mellan 9–12 år.

Tommy Johansson

FACKLITTERATUR

Skolkurator: Att hitta sin roll och yrkesidentitet

Hilda Johnsson
Gothia Kompetens

Hur ska skolkuratorn finna balansen mellan skolans pedagogiska uppdrag, dess krav om kunskapsmål, med elevens behov av en god psykisk hälsa och känsla av trygghet?

Hilda Johansson har tidigare gett ut boken Skolkurator 2.0 men är nu aktuell med en ny bok där hon fokuserar på yrkesidentiteten och hur man hittar sin roll som skolkurator. Det kan vara en svårnavigerad uppgift som ska utföras i flera olika miljöer; i klassrummen, på skolgården, i uppehållsytor, under elevhälsomöten och såklart i det egna samtalsrummet.

Hilda Johansson ger i boken konkreta exempel på hur man omsätter teori till praktik, och lyfter fram flera verktyg och metoder – inte bara i arbetet med enskilda elever utan också när det kommer till större grupper och organisatoriskt arbete.

Tommy Johansson

FOTO: SLUT PÅ KONTOT

PODD: SLUT PÅ KONTOT

En podd om privatekonomi kan ju låta lite trist... men inte i podden Slut på kontot. Programledarna Mathilda Vernersson och Emelie Westbring pratar om allt från vardagsutgifter och guldkantsbudget på ett sätt som faktiskt gör ämnet... roligt!

ANNONS

Skyddat
boende med
IVO-tillstånd

Hemstaden betyder mer än bara tak över huvudet

Det är en trygg hamn där omtanke och respekt utgör grunden. Här får människor som lämnat hot, våld eller otrygghet möjlighet att hitta ro, stärka sin tillvaro och ta nya steg mot ett liv i frihet och värdighet. Är ni i behov av skyddat boende? Kontakta oss, så hjälper vi er.

Hemstaden

Trygghet & omtanke för hela familjen

010-204 50 75
hemstadenab.se

Sommarens socionomfilmer!

Text: Fredrik Söderlund

1 Rebuilding

Cowboyen Dustys ranch har ödelagts av en skogsbrand och han tvingas flytta till en husvagnscamping mitt ute i ingenstans. Den nya livssituationen bärar för en trevande och rörande återförening med hans exfru och nioåriga dotter Callie Rose.

Rebuilding spelas som en vackert vemodig ballad där titeln syftar på flera sorters återuppbyggnad. Kärnan är relationen mellan far och dotter som långsamt stärks och utvecklas till något finstilt och gripande.

Den sista akten är en varm och mästerlig uppvisning i medmänsklighet, försoning och där ett öde landskap speglar Dustys inre sökande.

Premiär 26 juni. Distributör: Lucky Dogs.

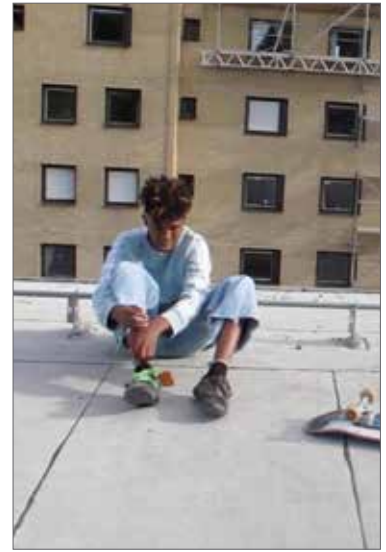
2 Skiff

Den talangfulla rod-daren Malou mobbas av sina avundsjuka lagkamrater och har en skakig relation till sin mamma. Hennes två storebröder skyddar henne till varje pris och tillsammans bildar de en slags helig treenighet. Problemen uppstår när Malou blir kär i sin brors muslimska flickvän Nouria.

Belgiska Cecilia Verheyden har gjort ett finstämt och naturalistiskt drama om att hitta identitet, tillhörighet och stadga i ett känslomässigt komplext tonårsliv.

Allt i Skiff känns varmt, nära och omsorgsfullt skildrat – ett intimt porträtt av en förälskelse och en ung vuxen som långsamt lär känna och acceptera sig själv.

Går på bio. Distributör: TriArt.

3 Nästan Forever

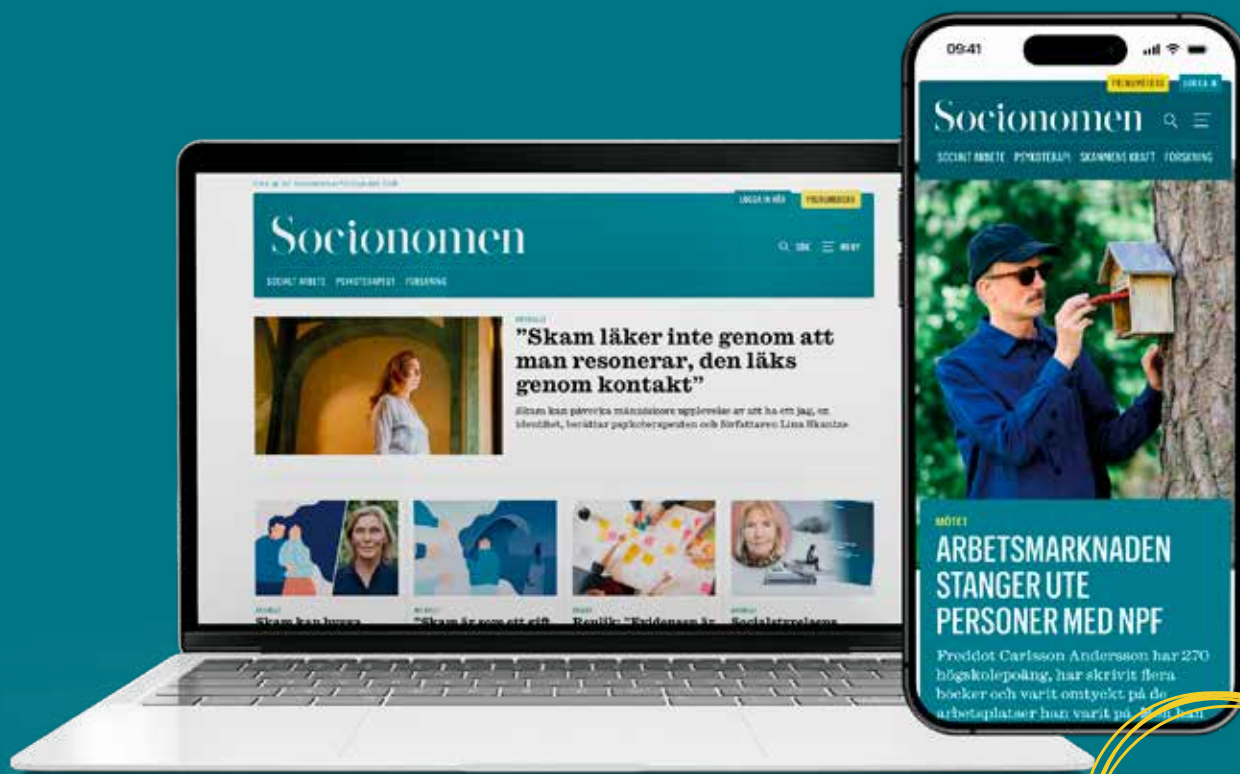
En dokumentär om fem formativa år i ett gäng ungdomars liv i Stockholm. Deras starka band sätts ständigt på prov när de ska ta steget in i vuxenvärlden. De försöker navigera mellan vänskap, kärlek, psykisk ohälsa och identitetsskapande – och filmar sig själva genom sorg, eufori, mod och besvikelser.

Filmen skildrar också hur sociala medier påverkar ungas självbild, världsuppfattning och hur djupt integritetskränkande det kan vara. Resultatet är en filmisk och hudnära dagbok, ett urval kapitel ur en av livets mest avgörande åldrar.

Lia Hietala och Hannah Reinikainen regisserar lyhört och modigt från ett Sverige av i dag.

Går på bio. Distributör: Folkets bio.

ANNONS

Dessutom får du tillgång till arkivet med vetenskapliga artiklar och kan även läsa magasinet som pdf.

Välkommen till nya socionomen.se!

Socionomens nya sajt är lanserad. Allt innehåll från gamla socionomen.se finns kvar, men i en enklare struktur och snyggare format. Tanken är att du som läsare ska få en bättre läsupplevelse.

Du som redan är prenumerant kan logga in med din e-postadress som är kopplad till din prenumeration för att ta del av alla våra artiklar.

De vuxna trodde att natten bara gav oss huvudvärk

På telefonen fladdrar en influencer förbi. Hon pratar relationer, tror jag. Eller kläder. Försöker hon sälja något? Tonåringen vid min sida avkodar budskapet blixtnabbt och

förklarar tålmodigt. Jag vill förstå, men ljudteknikern i huvudet höjer volymen tills allt överröstas av The Cults "American Horse". Jag blinkar – året är 1991 och platsen Fristadstorget.

Krogn har stängt och debatterna rasar i korvkioskkön. Raggare, punkare, skinheads, moderater, hårdrockare, kickers, knegare, feminister, alkemister, alkoholister, kompositörer och pacifister. På ett provinsialt Speakers' Corner tecknar vi en obildad version av anglosaxisk liberalism. Varken förr eller senare uttryckte vi så enfaldiga åsikter. Varken förr eller senare hörde vi dem uttryckas. De vuxna trodde att natten bara gav oss huvudvärk – men framför allt öppnade den våra ögon. Den fick oss att inse att en idé värd sitt salt måste brottas med andra idéer på agoran; minnen och myter byggs inte av övervakningskameror och sociala medier, utan av rock 'n' roll och sena nätter.

JAG VET. Svärmerierna säger mer om min egen känsla av att tåget passerat och lämnat mig kvar på perrongen än om dagens unga. Lissabons fall innebar inte bara mänskligt lidande och materiell förstörelse utan också ett paradigmskifte i synen på varat och världen – gränsen mellan markkontakt

FOTO: KARIN WILKENS

Erik Rimsten
socionom, Örebro bibliotek

och sammanbrott. Allt skakar till och vi finner oss strandsatta i en värld som inte längre är vår. Bakom oss ligger ruiner. Voltaire fångar livet och åldrandet – och hur jävla omöjligt det är för en boomer att överbrygga avgrunden till en generation sonndmatad med ultraprocessade, digitala tjugosekunderssensationer.

LJUDTEKNIKERN SÄNKER volymen. Året är åter 2026 och platsen ungdomsavdelningen på biblioteket. "Vad betyder 'six - seven'?", frågar jag artigt. "Inget! Det är det som är så bra!", svarar tonåringen med ett leende som uttrycker förundran över att jag inte hänger med. Men det gör jag ju. På mitt sätt. Jag förstår att uttryckets funktion är samma som funktionen hos varje subkulturell gräns sen Elvis vickade på höfterna.

Att tonåringar måste få etablera en egen sfär där föräldrarnas fostran klingar av till förmån för medier och

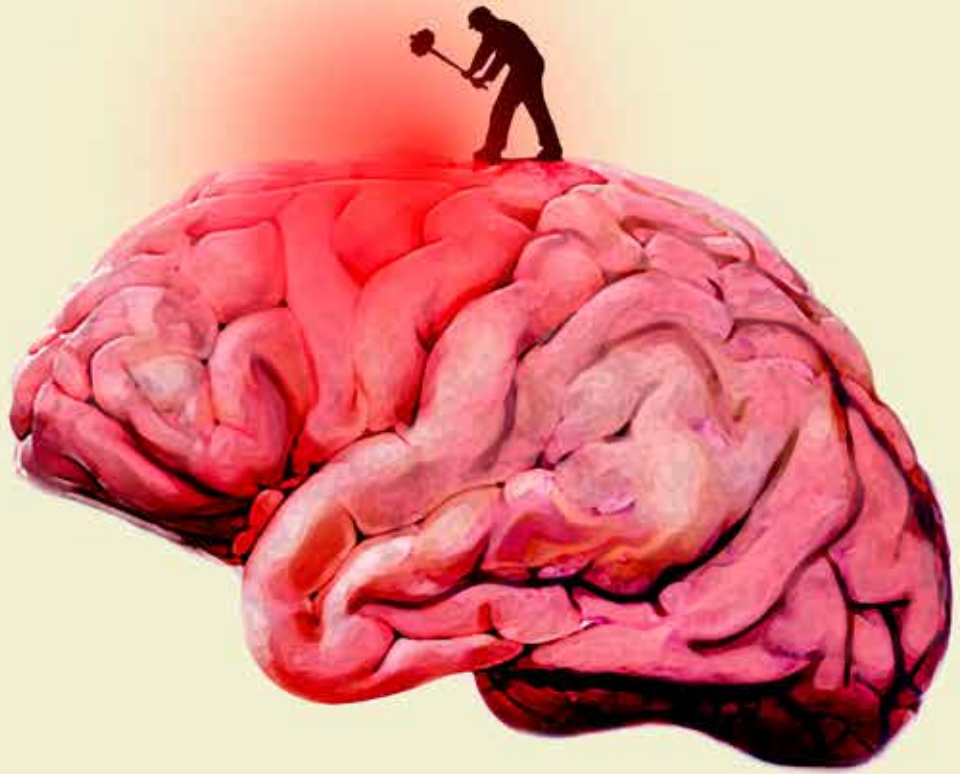
kompisar. Att den stora fostraren – vuxenlivet – ännu ligger i dvala; att livsval inte fått konturer och konsekvenser och att uttryck som "six - seven" där och då framstår som omistliga. Jag förstår att hon och hennes kompisar bara gör sin grej; de växer upp och bygger en ny värld med nya spelregler; kurar likt zenbuddistiska munkar försänkta i djup meditation över sina telefoner. Slänger sig med uttryck som tycks dunkla.

VAD HON DÄREMOT INTE förstår är att världen inte är ny, utan att det bara är hon som är ny i uråldriga strukturer. Att en annan värld inte är möjlig eftersom världen vi lever i – på gott och ont – innebär summan av alla tidigare generationers bästa dagars längtan. Jag och mina generationskamrater irrar omkring här ett tag till. Sen kliver

"Vad hon däremot inte förstår är att världen inte är ny, utan att det bara är hon som är ny i uråldriga strukturer."

vi av scenen och världen är hennes. Jag inser att vi haft fel i lika mycket som våra föräldrar och alla generationer föredras, och att den uppväxande generationen går samma erfarenhet till mötes. Men det gör inget. För när spårvagnen rullar in vid Axel Dahlstöms torg skiner solen. På huset har någon skrivit "ge ingen tid till ånger, det blir bra vad som än kommer..." ◀

NÄSTA NUMMER

NÄR VÄRKEN INTE GÅR ÖVER

Långvarig smärta, till synes utan förklaring, slår ofta undan benen på de som drabbas. Hur kan psykoterapi hjälpa dem att få en bättre tillvaro?

I din brevlåda
den **10 september** ←

Vi gör världen lite bättre, en människa i taget

Nytida ger stöd till barn, unga, vuxna och familjer inom både funktionsnedsättning och psykosocial problematik. Vi finns här för dig, med över 470 verksamheter runt om i landet.

Läs mer om oss på nytida.se

nytida